

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

4 september 2008

4 septembre 2008

WETSVOORSTEL
tot wijziging van de wetgeving voor
wat betreft de rechten en
plichten van pleegouders

PROPOSITION DE LOI
modifiant la législation en ce qui
concerne les droits et les devoirs
des parents nourriciers

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
NR. 44.873/vr/2/v

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
N° 44.873/vr/2/v

Voorgaande documenten :

Documents précédents :

Doc 52 **0515/ (2007/2008)** :

- 001 : Wetsvoorstel van de heer Verherstraeten, de dames Becq en
De Schamphelaere, de heer Terwingen, mevrouw Van der Auwera en
de heer Vandeurzen.
002 : Addendum.

Doc 52 **0515/ (2007/2008)** :

- 001 : Proposition de loi de M. Verherstraeten., Mmes Becq et
De Schamphelaere, M. Terwingen, Mme Van der Auwera et
M. Vandeurzen.
002 : Addendum.

cdH	:	centre démocrate Humaniste	
CD&V – N-VA	:	Christen-Democratisch en Vlaams/Nieuw-Vlaamse Alliantie	
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen	
FN	:	Front National	
LDD	:	Lijst Dedecker	
MR	:	Mouvement Réformateur	
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten	
PS	:	Parti Socialiste	
sp.a+VI.Pro	:	Socialistische partij anders + VlaamsProgressieven	
VB	:	Vlaams Belang	

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>		<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	
DOC 52 0000/000 :	Parlementair document van de 52 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 52 0000/000 :	Document parlementaire de la 52 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA :	Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA :	Questions et Réponses écrites
CRIV :	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)	CRIV :	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)
CRABV :	Beknopt Verslag (blauwe kaft)	CRABV :	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)
CRIV :	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)	CRIV :	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)
PLEN :	Plenum	PLEN :	Séance plénière
COM :	Commissievergadering	COM :	Réunion de commission
MOT :	moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT :	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>	<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>
Bestellingen :	Commandes :
Natieplein 2	Place de la Nation 2
1008 Brussel	1008 Bruxelles
Tel. : 02/ 549 81 60	Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74	Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be	www.laChambre.be
e-mail : publicaties@deKamer.be	e-mail : publications@laChambre.be

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
NR.44.873/VR/2/V

De Raad van State, afdeling wetgeving, verenigde vakantiekamers, op 4 juli 2008 door de Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers verzocht hem, binnen een termijn van dertig dagen verlengd tot vijfenveertig dagen (*), van advies te dienen over een wetsvoorstel «tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders» (Parl. St., Kamer, 2007-2008, nr. 52-515/1), heeft op 4 september 2008 het volgende advies gegeven:

(*) Deze verlenging vloeit voort uit artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State waarin wordt bepaald dat de termijn van dertig dagen verlengd wordt tot vijfenveertig dagen in het geval waarin het advies gegeven wordt door de verenigde kamers met toepassing van artikel 85*bis*.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
N° 44.873/VR/2/V

Le Conseil d'État, section de législation, chambres réunies des vacations, saisi par le Président de la Chambre des représentants, le 4 juillet 2008, d'une demande d'avis, dans un délai de trente jours prorogé à quarante cinq jours (*), sur une proposition de loi «modifiant la législation en ce qui concerne les droits et les devoirs des parents nourriciers» (Doc. parl., Chambre, 2007-2008, n° 52-515/1), a donné le 4 septembre 2008 l'avis suivant:

(*) Cette prorogation résulte de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 1°, des lois coordonnées sur le Conseil d'État qui dispose que le délai de trente jours est prorogé à quarante-cinq jours dans le cas où l'avis est donné par les chambres réunies en application de l'article 85*bis*.

Strekking van het wetsvoorstel

Het om advies voorgelegde wetsvoorstel strekt ertoe om op burgerrechtelijk vlak een statuut voor de pleegouders¹ in te voeren. Daartoe wordt hoofdstuk IIbis van Boek I, titel X, van het Burgerlijk Wetboek, dat betrekking heeft op de pleegvoogdij, vervangen door een hoofdstuk met als opschrift «Pleegzorg». Na een omschrijving van het toepassingsgebied van het hoofdstuk (voorgesteld artikel 475bis van het Burgerlijk Wetboek - artikel 3 van het voorstel), wordt bepaald dat iedere plaatsing in een pleeggezin in beginsel een gezinsgerichte werking dient te hebben (voorgestelde artikelen 475ter en 475quater van het Burgerlijk Wetboek - artikelen 4 en 5 van het voorstel), worden de burgerrechtelijke rechten en de plichten van de pleegouders omschreven, wordt de verdeling van de prerogatieven van het ouderlijk gezag onder de pleegouders en de oorspronkelijke «ouders»² geregeld (voorgesteld artikel 475quinquies van het Burgerlijk Wetboek - artikel 6 van het voorstel) en wordt bepaald dat de pleegouders andere componenten van het ouderlijk gezag dan deze bedoeld in het voorgestelde artikel 475quinquies kunnen uitoefenen, hetzij op grond van een door de jeugdrechtbank te homologeren schriftelijke overeenkomst met de «ouders», hetzij op grond van een beslissing van de jeugdrechtbank op verzoek van de pleegouders, waartoe nadere regels worden bepaald (voorgesteld artikel 475sexies van het Burgerlijk Wetboek - artikel 7 van het voorstel). Aan de pleegouders wordt, wanneer geen toepassing is gemaakt van het voorgestelde artikel 475sexies, een toegang tot de rechter verleend telkens het belang van het kind in het gedrang komt (voorgesteld artikel 475septies van het Burgerlijk Wetboek - artikel 8 van het voorstel). Voorts regelt het wetsvoorstel het einde van de rechten en plichten voortvloeiend uit de pleegzorg geregeld (voorgesteld artikel 475octies van het Burgerlijk Wetboek - artikel 9 van het voorstel), waarbij aan de pleegouders die gedurende minstens zes maanden het betrokken kind hebben opgevangen, een recht op persoonlijk contact wordt toegekend (voorgesteld 475novies van het Burgerlijk Wetboek - artikel 10 van het voorstel). Ten slotte bevat het voorstel een aantal wijzigingen aan het Gerechtelijk Wetboek in verband met het nieuwe statuut (artikelen 11 tot 14).

Bevoegdheid van de federale wetgever

1. Met het om advies voorgelegde wetsvoorstel wordt in essentie een burgerrechtelijk statuut voor de pleegouders ingesteld, en wordt de weerslag daarvan op bepaalde aspecten van het ouderlijk gezag van de oorspronkelijke «ouders» en op de rechten van de betrokken minderjarigen geregeld. Het gaat in wezen om het bepalen van rechten en verplichtingen van burgerrechtelijke aard die verband houden met het pleegouderschap en, accessoir daaraan, om het invoeren van hiermee samenhangende procesrechtelijke regels. Met het wetsvoorstel worden noch jeugdbeschermingsmaatregelen ingevoerd, noch de hulpverlening geregeld die in het raam van de jeugdbescherming of andere sectoren van de bijstand

¹ Omtrent de wenselijkheid om in de Franse versie de uitdrukking «parents nourriciers» te vervangen door de uitdrukking «parents d'accueil», zie algemene opmerking nr. 4.

² Omtrent het begrip «ouders», waarvan sprake is in verscheidene bepalingen van het voorstel, zie algemene opmerking nr. 3.

Portée de la proposition de loi

La proposition de loi soumise pour avis entend instaurer un statut pour les «parents nourriciers»¹ sur le plan du droit civil. À cette fin, le chapitre IIbis du livre premier, titre X, du Code civil, qui concerne la tutelle officieuse, est remplacé par un chapitre intitulé «Placement familial». Après une définition du champ d'application du chapitre (article 475bis du Code civil, proposé par l'article 3), suivent une disposition selon laquelle tout placement dans une famille d'accueil doit en principe être axé sur la famille (articles 475ter et 475quater du Code civil, proposés par les articles 4 et 5), une définition des droits civils et des devoirs des «parents nourriciers», une disposition relative au partage des prérogatives de la puissance parentale entre les «parents nourriciers» et les «parents»² d'origine (article 475quinquies du Code civil, proposé par l'article 6), ainsi qu'une disposition selon laquelle les «parents nourriciers» peuvent exercer d'autres composantes de l'autorité parentale que celles énoncées à l'article 475quinquies proposé, soit sur la base d'une convention écrite conclue avec les «parents» qui doit être homologuée par le tribunal de la jeunesse, soit sur la base d'une décision du tribunal de la jeunesse à la requête des «parents nourriciers», dont les modalités sont précisées (article 475sexies du Code civil, proposé par l'article 7). Lorsque l'article 475sexies proposé n'est pas appliqué, les «parents nourriciers» peuvent s'adresser au tribunal chaque fois que l'intérêt de l'enfant est menacé (article 475septies du Code civil, proposé par l'article 8). En outre, la proposition règle l'extinction des droits et obligations résultant du placement (article 475octies du Code civil, proposé par l'article 9), un droit d'entretenir des relations personnelles avec l'enfant étant accordé aux «parents nourriciers» qui ont accueilli cet enfant pendant une période de six mois au moins (article 475novies du Code civil, proposé par l'article 10). Enfin, la proposition comporte un certain nombre de modifications du Code judiciaire concernant le nouveau statut (articles 11 à 14).

La compétence du législateur fédéral

1. La proposition de loi soumise pour avis instaure essentiellement un statut civil pour les «parents nourriciers» et règle ses effets sur certains aspects de l'autorité parentale des «parents» d'origine ainsi que sur les droits des mineurs concernés. Il s'agit en substance de déterminer les droits et obligations de nature civile qui concernent les «parents nourriciers» et, accessoirement, d'instaurer des règles de procédure y afférentes. La proposition de loi n'introduit pas de mesures de protection de la jeunesse pas plus qu'elle ne règle l'assistance apportée aux jeunes concernés et à leur famille dans le cadre de la protection de la jeunesse ou d'autres secteurs de l'aide aux personnes. Elle ne contient pas non plus de dispositions

¹ Sur l'opportunité de remplacer, dans la version française, l'expression de «parents nourriciers» par celle de «parents d'accueil», il est renvoyé à l'observation générale n° 4.

² Sur la notion de «parents» dont il est question dans plusieurs dispositions de la proposition, il est renvoyé à l'observation générale n° 3.

aan personen aan de betrokken jongeren en hun gezin wordt verstrekt. Evenmin bevat het voorstel bepalingen betreffende de voorzieningen waarbij de betrokken jongeren worden begeleid of betreffende de relatie van die jongeren, hun «ouders» en hun pleegouders tot die voorzieningen. Het wetsvoorstel regelt, onder voorbehoud van wat *sub* 2 van dit onderdeel van het advies wordt opgemerkt, geen aangelegenheden die behoren tot de bijstand aan personen in de zin van artikel 5, § 1, II, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, en evenmin wordt de uitoefening van die gemeenschapsbevoegdheid erdoor belemmerd, wel integendeel.

Voor het aannemen van de burgerrechtelijke en procesrechtelijke bepalingen die het wetsvoorstel bevat, is de bevoegdheidsrechtelijke grondslag te vinden in de residuaire bevoegdheid van de federale overheid inzake burgerlijk en gerechtelijk recht en tevens, in zoverre het wetsvoorstel ook de plaatsingen in pleeggezinnen in het raam van de jeugdbescherming betreft, in artikel 5, § 1, II, 6°, a) en c), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, op grond waarvan de federale overheid binnen die aangelegenheid bevoegd is, respectievelijk voor, «de burgerrechtelijke regels met betrekking tot het statuut van de minderjarigen en van de familie zoals die zijn vastgesteld door het Burgerlijk Wetboek en de wetten tot aanvulling ervan», en voor «de organisatie van de jeugdgerechten, hun territoriale bevoegdheid en de rechtspleging voor die gerechten».

2.1. Bij enkele bepalingen van het wetsvoorstel dient evenwel een voorbehoud te worden gemaakt.

2.2. Luidens het voorgestelde artikel 475*bis* van het Burgerlijk Wetboek (artikel 3 van het voorstel) zijn de pleegouders gebonden door de rechten en plichten bedoeld in het genoemde hoofdstuk II*bis* wanneer een minderjarig niet-ontvoogd kind met instemming van zijn «ouders» of door een beslissing van de jeugdrechtbank in een pleeggezin wordt geplaatst.

Op zich beschouwd, lijkt dat voorgestelde artikel 475*bis* geen andere draagwijdte te hebben dan het bepalen van het toepassingsgebied van de voorgestelde regeling en doet het geen bevoegdheidsrechtelijk bezwaar rijzen. In de toelichting bij het voorstel wordt evenwel vooropgesteld dat het artikel «de mogelijkheid van enerzijds een vrijwillige *versus* anderzijds een gerechtelijke plaatsing van een kind in een pleeggezin [bevestigt]». Daargelaten de vaststelling dat zulk een bevestiging juridisch doelloos is, dient te worden opgemerkt dat het niet aan de federale wetgever toekomt om de mogelijkheid tot plaatsing in een pleeggezin waarin is voorzien in de communautaire regelgeving, te bevestigen. Het voorgestelde artikel 475*bis* van het Burgerlijk Wetboek mag dan ook niet worden gelezen in de zin van de toelichting bij het voorstel, maar dient te worden opgevat als een bepaling die het toepassingsgebied van de voorgestelde regeling omschrijft.

2.3. In de voorgestelde artikelen 475*ter* en 475*quater* van het Burgerlijk Wetboek (artikelen 4 en 5 van het voorstel) wordt het beginsel vooropgesteld dat bij elke - vrijwillige of gedwongen - plaatsing in een pleeggezin ernaar wordt gestreefd het kind zo snel mogelijk te herenigen met zijn «ouders» en dat daartoe in de regel de omgang tussen «ouders» en kind moet worden aangemoedigd.

concernant les structures d'accompagnement des jeunes en question ou concernant la relation de ces jeunes, de leurs «parents» et de leurs «parents nourriciers» par rapport à ces structures. Sous réserve de l'observation formulée au point 2 de la présente partie de l'avis, la proposition de loi ne règle pas de matières qui relèvent de l'aide aux personnes au sens de l'article 5, § 1er, II, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, ni n'entrave l'exercice de cette compétence communautaire, bien au contraire.

L'adoption des règles de droit civil et de procédure que contient la proposition de loi trouve son fondement, quant aux compétences, dans le pouvoir résiduel de l'autorité fédérale en matière de droit civil et judiciaire, ainsi que, dans la mesure où la proposition de loi concerne également les placements en familles d'accueil dans le cadre de la protection de la jeunesse, dans l'article 5, § 1er, II, 6°, a) et c), de la loi spéciale du 8 août 1980, en vertu duquel l'autorité fédérale est compétente dans cette matière, respectivement pour «[l]es règles du droit civil relatives au statut des mineurs et de la famille, telles qu'elles sont établies par le Code civil et les lois qui le complètent» et «l'organisation des juridictions de la jeunesse, de leur compétence territoriale et de la procédure devant ces juridictions».

2.1. Certaines dispositions de la proposition de loi appellent toutefois des réserves.

2.2. Selon l'article 475*bis* du Code civil, proposé par l'article 3, les «parents nourriciers» sont liés par les droits et obligations visés au chapitre II*bis* précité lorsqu'un enfant mineur non émancipé est placé dans une famille d'accueil avec l'accord de ses «parents» ou par suite d'une décision du tribunal de la jeunesse.

En soi, cet article 475*bis* proposé ne paraît avoir d'autre objet que de fixer le champ d'application du régime proposé ni soulever d'objections de compétence. Les développements de la proposition postulent toutefois que l'article «confirme la possibilité de procéder au placement volontaire ou judiciaire d'un enfant dans une famille nourricière». Outre que cette confirmation est sans utilité du point de vue juridique, il est à noter qu'il n'appartient pas au législateur fédéral de confirmer la possibilité de placement dans une famille d'accueil, prévue par la réglementation communautaire. Dès lors, l'article 475*bis* proposé du Code civil ne peut s'entendre dans le sens que lui confèrent les développements de la proposition, mais doit se concevoir comme une disposition définissant le champ d'application du régime proposé.

2.3. Les articles 475*ter* et 475*quater* du Code civil, proposés par les articles 4 et 5 de la proposition, consacrent le principe selon lequel, lors de tout placement - volontaire ou forcé - dans une famille d'accueil, on s'efforce de réunir l'enfant et ses «parents» dans les délais les plus brefs et que, pour ce faire, il convient généralement d'encourager les relations entre les «parents» et l'enfant.

Aldus wordt de doelstelling van een pleeggezinplaatsing omschreven en wordt ter realisatie ervan richtlijnen verstrekt aan de rechters die de maatregel opleggen of aan de voorzieningen die de uitvoering ervan organiseren of begeleiden. De genoemde bepalingen hebben geen betrekking op het bepalen van de burgerrechtelijke rechten en plichten van de betrokken «ouders», pleegouders of minderjarigen, maar betreffen een voorwaarde die is gekoppeld aan de maatregel of de hulpverleningsvorm van de gezinsplaatsing. De bevoegdheid om zulk een voorwaarde in te voeren is gebonden aan de bevoegdheid om die maatregel of die hulpverleningsvorm zelf in te voeren of te organiseren. In de mate dat de voorgestelde artikelen 475ter en 475^{quater} van het Burgerlijk Wetboek betrekking hebben op de maatregel van gezinsplaatsing die op grond van de gemeenschapsdecreten door de jeugdrechtbank kunnen worden opgelegd en op gezinsplaatsingen die worden georganiseerd of begeleid door de organen van vrijwillige jeugdbijstand of door andere welzijnsvoorzieningen die onder de bevoegdheid van de gemeenschappen ressorteren, overschrijden de genoemde artikelen de bevoegdheid van de federale overheid³.

2.4. Luidens het voorgestelde artikel 475^{quinquies}, eerste lid, tweede volzin, van het Burgerlijk Wetboek (artikel 6 van het voorstel) kunnen de pleegouders aanspraak maken op de sociale voordelen die verband houden met hun plichten inzake huisvesting, levensonderhoud, toezicht, opvoeding en opleiding van het pleegkind. In de toelichting bij het wetsvoorstel wordt in dit verband verwezen naar de kinderbijslagen, de studiebeurzen en de «hulp en bijstand».

De federale overheid is evenwel slechts bevoegd om de begunstigden van sociale voordelen aan te wijzen in zoverre zijzelf ten aanzien van die voordelen bevoegd is⁴. Wanneer die voordelen behoren tot de bevoegdheidssfeer van de gemeenschappen of de gewesten, staat het aan die entiteiten om de begunstigden ervan (die wanneer de voordelen betrekking hebben op minderjarigen overigens niet noodzakelijkerwijze titularis van het ouderlijk gezag of van componenten ervan hoeven te zijn) aan te wijzen, zo bijvoorbeeld de gemeenschappen inzake studiebeurzen of tegemoetkomingen in het raam van de bijstand aan personen. Zulks neemt niet weg dat de gemeenschappen en de gewesten bij het regelen van die voordelen nieuwe burgerrechtelijke rechtsfiguren zoals de pleegzorg, in aanmerking zullen moeten nemen.

³ In zoverre ze betrekking hebben op gezinsplaatsingen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, is de federale overheid weliswaar bevoegd om ze aan te nemen, maar zou, onverminderd hetgeen wordt opgemerkt bij de artikelsgewijze bespreking over artikelen 4 en 5 van het voorstel, de inhoud ervan beter worden opgenomen in de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van door dit feit veroorzaakte schade.

⁴ Wanneer ten aanzien van pleegouders zulke regelingen tot stand dienen te komen, gebeurt dit overigens best in het raam van de desbetreffende regelgeving. Zo bevatten bijvoorbeeld de samengeoordende wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders nu reeds bepalingen betreffende de gezinsbijslagen ten voordele van in instellingen of in pleeggezinnen geplaatste kinderen (zie de artikelen 69 tot 70ter van die wetten).

L'objectif d'un placement en famille d'accueil est ainsi défini et des directives pour sa réalisation sont fournies aux juges qui imposent la mesure ou aux structures qui en organisent ou en suivent l'exécution. Les dispositions précitées ne fixent pas les droits et devoirs civils des «parents», «parents nourriciers» ou mineurs concernés, mais concernent une condition liée à la mesure ou à la forme d'aide du placement familial. Le pouvoir d'instaurer pareille condition est lié au pouvoir d'instaurer ou d'organiser cette mesure ou cette forme d'aide proprement dite. Dans la mesure où les articles 475ter et 475^{quater} proposés du Code civil concernent les mesures de placement familial qui peuvent être imposées par le tribunal de la jeunesse en vertu des décrets communautaires ainsi que les placements familiaux organisés ou encadrés par les organes d'aide volontaire à la jeunesse ou par d'autres établissements d'aide sociale relevant des communautés, les articles précités excèdent la compétence de l'autorité fédérale³.

2.4. Selon l'article 475^{quinquies}, alinéa 1er, deuxième phrase du Code civil, proposé par l'article 6 de la proposition, les «parents nourriciers» peuvent prétendre aux avantages sociaux liés à leurs obligations en matière de «logement», d'entretien, de surveillance, d'éducation, et de formation de l'enfant. À cet égard, les développements de la proposition de loi font référence aux allocations familiales, aux bourses d'études et à la demande «d'aide et d'assistance».

L'autorité fédérale n'est toutefois compétente pour désigner les bénéficiaires d'avantages sociaux que dans la mesure où elle est elle-même compétente vis-à-vis de ces avantages⁴. Si ces avantages relèvent de la sphère de compétence des communautés ou des régions, il appartient à ces entités d'en désigner les bénéficiaires (qui, au demeurant, lorsque les avantages concernent des mineurs, ne doivent pas nécessairement être titulaires de l'autorité parentale ou de composantes de celle-ci), comme, par exemple, les communautés en matière de bourses d'études ou d'interventions dans le cadre de l'aide aux personnes. Il n'empêche que, pour régler ces avantages, les communautés et les régions devront tenir compte de nouvelles institutions du droit civil, comme par exemple celle du placement familial.

³ Si, dans la mesure où ils concernent les placements familiaux de mineurs qui ont commis un fait qualifié infraction, l'autorité fédérale est compétente pour les adopter, il serait préférable, sous réserve des observations particulières faites sur les articles 4 et 5 de la proposition, de les insérer dans la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse, à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction et à la réparation du dommage causé par ce fait.

⁴ Au demeurant, si pareilles règles doivent être adoptées à l'égard de «parents nourriciers», mieux vaudrait le faire dans le cadre de la réglementation concernée. Ainsi, par exemple, les lois coordonnées relatives aux allocations familiales pour travailleurs salariés contiennent déjà des dispositions concernant les allocations familiales en faveur des enfants placés dans une institution ou dans une famille d'accueil (voir les articles 69 à 70ter de ces lois).

3. Men kan hieruit derhalve concluderen dat het om advies voorgelegde wetsvoorstel globaal genomen tot de bevoegdheid van de federale wetgever behoort, maar dat de voorgestelde artikelen 475ter, 475^{quater} en 475^{quinquies}, eerste lid, tweede volzin, van het Burgerlijk Wetboek een te algemene draagwijdte hebben waardoor ze gedeeltelijk de federale bevoegdheid overschrijden. Het toepassingsgebied van die bepalingen, die overigens best elders dan in het Burgerlijk Wetboek worden opgenomen, dient bijgevolg te worden ingeperkt.

Algemene opmerkingen

1.1. Het nieuwe statuut van «pleegzorg» waarin het voorstel voorziet, strekt er hoofdzakelijk toe bepaalde aspecten van het ouderlijk gezag over te hevelen van de oorspronkelijke «ouders» naar de pleegouders.

Het ouderlijk gezag kan als volgt worden omschreven:

«geheel van bevoegdheden en verplichtingen van ouders ten opzichte van de persoon en het vermogen van hun kind»⁵.

Het ouderlijk gezag houdt dus ook de daarbij aansluitende verplichtingen in. Artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek bepaalt daaromtrent:

«De ouders dienen naar evenredigheid van hun middelen te zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding en de opleiding van hun kinderen.

Indien de opleiding niet voltooid is, loopt de verplichting door na de meerderjarigheid van het kind.»

Inzonderheid wat betreft de voorwaarden inzake de uitoefening van die rechten en verplichtingen, daaronder begrepen het wettelijk beheer van de goederen van het kind, alsmede diens vertegenwoordiging, wordt eveneens verwezen naar de artikelen 373 tot 387ter van het Burgerlijk Wetboek, die zijn opgenomen in titel IX, met als opschrift «Ouderlijk gezag», van boek I van dit Wetboek.

De rechten voortvloeiend uit het ouderlijk gezag kunnen als volgt worden samengevat:

«A. *Pouvoirs sur la personne* - Les pouvoirs sur la personne sont, d'une part, le droit de garde, qui comprend la garde matérielle (choix de l'habitation, surveillance physique, droit de retenir l'enfant à la résidence parentale, etc.), la garde juridique (choix de l'éducation, direction intellectuelle et morale, contrôle des relations et des correspondances), et, d'autre part, le droit de correction, très fortement amendé par les lois de 1912 et de 1965, mais qui subsiste encore néanmoins [...].

⁵ N.E. Algra en H.R.W. Gokkel, Verwijzend en verklarend juridisch woordenboek, voorheen Fockema Andreae's Juridisch woordenboek, Samson H.D. Tjeenk Willink, Alphen aan den Rijn 1996, 9e druk, blz. 336.

3. Il convient dès lors d'en conclure que la proposition de loi soumise pour avis relève de manière générale de la compétence du législateur fédéral, mais que les articles 475ter, 475^{quater} et 475^{quinquies}, alinéa 1er, deuxième phrase, proposés, du Code civil, ont une portée trop générale et excèdent ainsi partiellement la compétence fédérale. Le champ d'application de ces dispositions, qu'il serait préférable au demeurant d'insérer ailleurs que dans le Code civil, doit dès lors être restreint.

Observations générales

1.1. Le nouveau statut de «placement familial» envisagé par la proposition tend pour l'essentiel à organiser le transfert de certains aspects de l'autorité parentale des «parents» d'origine à des «parents nourriciers».

L'autorité parentale peut être définie comme étant

«l'ensemble des droits et des obligations que la loi reconnaît aux père et mère sur la personne et sur les biens de leurs enfants mineurs non émancipés»⁵.

Elle comprend également les obligations qui s'y attachent. L'article 203, § 1er, du Code civil dispose sur ce point:

«Les père et mère sont tenus d'assumer, à proportion de leurs facultés, l'hébergement, l'entretien, la surveillance, l'éducation et la formation de leurs enfants.

Si la formation n'est pas achevée, l'obligation se poursuit après la majorité de l'enfant.»

Il est renvoyé également aux articles 373 à 387ter du Code civil, situés dans le titre IX, intitulé «De l'autorité parentale», du livre premier du Code, en ce qui concerne notamment les conditions d'exercice de ces droits et obligations, en ce compris l'administration légale des biens de l'enfant et sa représentation.

Les droits découlant de l'autorité parentale peuvent être résumés comme suit:

«A. *Pouvoirs sur la personne* - Les pouvoirs sur la personne sont, d'une part, le droit de garde, qui comprend la garde matérielle (choix de l'habitation, surveillance physique, droit de retenir l'enfant à la résidence parentale, etc.), la garde juridique (choix de l'éducation, direction intellectuelle et morale, contrôle des relations et des correspondances), et, d'autre part, le droit de correction, très fortement amendé par les lois de 1912 et de 1965, mais qui subsiste encore néanmoins [...].

⁵ H. De Page et J.-P. Masson, Traité élémentaire de droit civil belge, t. II, Les personnes, vol. II, quatrième éd., 1990, n° 995, p. 947.

B. Pouvoirs sur les biens - L'autorité parentale donne aux père et mère un droit d'administration légale, qui les autorise à gérer la fortune de leurs enfants, et un droit de jouissance légale, en vertu duquel les revenus des biens des enfants leur sont attribués, sous certaines charges»^{6 7}.

1.2. Om bepaalde gezinssituaties op te lossen, voorziet het burgerlijk recht in de overheveling, geheel of gedeeltelijk, van die rechten en verplichtingen, inzonderheid in de gevallen van voogdij⁸ en adoptie⁹, en zelfs, in zeer beperkte mate, in het geval van pleegvoogdij¹⁰, welke het onderzochte voorstel beoogt te vervangen.

1.3. De bij het voorstel beoogde overheveling van bepaalde van die rechten en verplichtingen die verband houden met het ouderlijk gezag moet nauwkeurig worden geregeld.

1.4. Zulks houdt in dat de terminologie die wordt gehanteerd om de rechten en verplichtingen vast te stellen die bepaaldelijk dienen te worden overgeheveld, in overeenstemming moet zijn met de terminologie waarbij de verschillende aspecten van het ouderlijk gezag in het huidige burgerlijk recht worden gekwalificeerd.

Zo dient bijvoorbeeld in de Franse lezing van het bij artikel 6 voorgestelde artikel 475quinquies¹¹ de uitdrukking «logement [...] de l'enfant» vervangen te worden door het concept «hé-

B. Pouvoirs sur les biens - L'autorité parentale donne aux père et mère un droit d'administration légale, qui les autorise à gérer la fortune de leurs enfants, et un droit de jouissance légale, en vertu duquel les revenus des biens des enfants leur sont attribués, sous certaines charges»^{6 7}.

1.2. Pour faire face à certaines situations familiales, le droit civil organise le transfert de tout ou partie de ces droits et obligations, spécialement dans les hypothèses de la tutelle⁸ et de l'adoption⁹, voire, dans une mesure très limitée, dans celle de la tutelle officieuse¹⁰ que la proposition à l'examen tend à remplacer.

1.3. Il importe d'organiser de manière précise le transfert de certains des droits et de certaines des obligations liées à l'autorité parentale qu'envisage la proposition.

1.4. Ceci implique que le vocabulaire utilisé pour déterminer les droits et les obligations qui font précisément l'objet de ce transfert soit homogène par rapport à celui qui permet de qualifier les différents aspects de l'autorité parentale dans le droit civil actuel.

Ainsi, par exemple, l'article 475quinquies¹¹ proposé par l'article 6, au lieu d'utiliser dans sa version française l'expression de «logement [...] de l'enfant» devrait, comme à l'article 203, § 1er, du Code civil, cité plus haut, faire usage du concept

⁶ H. De Page en J.-P. Masson, *Traité élémentaire de droit civil belge*, deel II, Les personnes, vol. II, 4e editie, 1990, nr. 1008, blz. 967. Er moet eveneens rekening worden gehouden met «certains attributs qu'on groupe communément sous le nom d'autorité parentale «lato sensu». Ce sont: le droit de requérir l'émancipation de l'enfant (art. 477 [du Code civil]), de consentir à son mariage (art. 148), à son adoption [...], de l'assister en vue de son contrat de mariage (art. 1397), [...] le droit de choisir les prénoms de l'enfant, le droit de solliciter un changement de nom ou de prénom [...]. La plupart de ces attributs se rattachent au droit de garde, dont ils ne sont que les conséquences directes, ou plus ou moins atténuées» (ibid.).

⁷ In verband met de definitie van «bewaring», «materiële bewaring» en «juridische bewaring», zie evenwel opmerking nr. 1.5 hieronder.

⁸ Boek I, titel X, hoofdstuk II, van het Burgerlijk Wetboek.

⁹ Boek I, titel VIII, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁰ Boek I, titel X, hoofdstuk IIbis, van het Burgerlijk Wetboek.

¹¹ In verband met de invoeging van nieuwe bepalingen in een bestaande tekst bevelen de nieuwe wetgevingstechnische regels voorgesteld door de Raad van State het volgende aan: «123.1. Is een artikel [...] nog niet ingevoegd tussen bestaande artikelen of paragrafen, geef het ingevoegde artikel [...] dan het nummer van het artikel [dat] eraan voorafgaat in de gewijzigde tekst, gevolgd door een schuine streep [...] en met een aanvullend nummer in Arabische cijfers. Voorbeelden [...]: Werk tussen een artikel 2 en een artikel 3 eerst met «Art. 2/1.» en vervolgens met «Art. 2/2.», «Art. 2/3.»» (Beginselen van de wetgevingstechniek - Handleiding voor het opstellen van wetgevende en reglementaire teksten, tab «Wetgevingstechniek», nr. 123.1). Bijgevolg moeten de thans voorgestelde artikelen als volgt worden genummerd: 475/1 tot 475/8 en 1237/1 en 1237/2.

⁶ H. De Page et J.-P. Masson, op. cit., n° 1008, p. 967. Il convient de tenir compte aussi de «certains attributs qu'on groupe communément sous le nom d'autorité parentale «lato sensu». Ce sont: le droit de requérir l'émancipation de l'enfant (art. 477 [du Code civil]), de consentir à son mariage (art. 148), à son adoption [...], de l'assister en vue de son contrat de mariage (art. 1397), [...] le droit de choisir les prénoms de l'enfant, le droit de solliciter un changement de nom ou de prénom [...]. La plupart de ces attributs se rattachent au droit de garde, dont ils ne sont que les conséquences directes, ou plus ou moins atténuées» (ibid.).

⁷ Sur la définition de la «garde», de la «garde matérielle» et de la «garde juridique», voir toutefois l'observation n° 1.5, plus bas.

⁸ Livre premier, titre X, chapitre II, du Code civil.

⁹ Livre premier, titre VIII, du Code civil.

¹⁰ Livre premier, titre X, chapitre IIbis, du Code civil.

¹¹ Sur le plan légistique, les nouvelles règles proposées par le Conseil d'État recommandent ce qui suit en ce qui concerne l'insertion de dispositions nouvelles dans un texte existant: «123.1. Lorsqu'un article [...] n'a pas encore été inséré entre des articles ou des paragraphes existants, numérotez l'article [...] inséré en lui donnant le numéro de l'article [...] qui le précède dans l'acte modifié, suivi d'une barre oblique [...] et d'un numéro additionnel en chiffres arabes. Exemples [...]: Entre les articles 2 et 3, insérez «Art. 2/1.» et ensuite «Art. 2/2.», «Art. 2/3.»» (Principes de technique législative - Guide de rédaction des textes législatifs et réglementaires, www.conseildetat.be, onglet «Technique législative», § 123.1).

Il convient en conséquence de numérotter les articles actuellement proposés comme suit: 475/1 à 475/8 et 1237/1 et 1237/2.

bergement de l'enfant»¹², zoals in het hierboven vernoemde artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, dat trouwens voorkomt in het bij artikel 7 voorgestelde artikel 475sexies, § 1, eerste lid, 2°; hoe dan ook moet worden gewaakt voor de interne samenhang van de terminologie die in de verschillende bepalingen van het voorstel wordt aangewend.

1.5. Meer ten gronde bestaat van sommige concepten die in de voorgestelde bepalingen voorkomen, ofschoon ze bij de praktijkjuristen in zwang zijn en zowel in de rechtsleer als in de jurisprudentie gebruikt worden, niet noodzakelijk een precieze juridische definitie.

Dit is inzonderheid het geval met de verschillende aspecten van het begrip «bewaring», dat weliswaar voorkomt in enkele bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, maar zonder dat die bepalingen een onderscheid maken tussen de materiële en de juridische bewaring.

In het bij artikel 6 voorgestelde artikel 475quinquies, vierde lid, is evenwel sprake van het «recht van materiële bewaring» dat de pleegouders kunnen uitoefenen ten aanzien van het kind waarop de nieuwe regeling van pleegzorg toepassing vindt¹³.

Iedere onzekerheid omtrent de draagwijdte van de rechten en verplichtingen die met dit begrip verband houden, moet worden weggewerkt vermits de rechtsleer en de rechtspraak ter zake niet noodzakelijk eensluidend zijn¹⁴, en het begrip «materiële bewaring» moet worden gedefinieerd. Daarbij moet de wetgever rekening houden met het feit dat deze definitie, net zoals die welke terzelfder tijd in voorkomend geval gegeven zal moeten worden aan de begrippen «bewaring» en «juridische bewaring», toepasselijk zal zijn op die concepten zoals ze nu reeds voorkomen of zullen voorkomen in het Burgerlijk Wetboek.

Zo ook moet men er in beginsel van afzien begrippen te gebruiken, tenzij ze gedefinieerd zijn, die nauw lijken aan te leunen bij die waarvan zonet sprake is. Aldus kunnen de «dagelijkse aangelegenheden» waarvan sprake is in het bij artikel 6 voorgestelde artikel 475quinquies, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek blijkbaar worden ondergebracht onder het

d'«hébergement» de l'enfant¹², comme il est prévu d'ailleurs à l'article 475sexies, § 1er, alinéa 1er, 2°, proposé par l'article 7; en toute hypothèse, la cohérence interne du vocabulaire utilisé par les différentes dispositions proposées devrait être assurée.

1.5. Plus fondamentalement, certains des concepts utilisés par les dispositions proposées, s'ils sont en usage parmi les praticiens de la matière et s'ils sont utilisés en doctrine et en jurisprudence, ne font pas nécessairement l'objet d'une définition juridique précise.

Tel est spécialement le cas en ce qui concerne les différents aspects que recouvre la notion de «garde». Si celle-ci est utilisée par quelques dispositions du Code civil, ces dernières n'opèrent pas de distinction entre la garde matérielle et la garde juridique.

Or, l'article 475quinquies, alinéa 4, proposé par l'article 6, se réfère au «droit de garde matérielle» que les «parents nourriciers» peuvent exercer sur l'enfant soumis au nouveau régime du placement familial¹³.

Il convient de lever toute incertitude quant à la portée des droits et des obligations qui s'attachent à cette notion, les données jurisprudentielles et doctrinales en la matière n'étant pas nécessairement concordantes¹⁴, et de définir la notion de «garde matérielle». Ce faisant, le législateur sera attentif au fait que cette définition, comme celle qu'il conviendrait de donner par la même occasion, le cas échéant, aux notions de «garde» et de «garde juridique», s'appliquera à ces concepts tels qu'ils figurent déjà ou figureront dans le Code civil.

De même, sauf si elles étaient définies, il conviendrait également d'éviter en principe l'usage de notions apparaissant proches de celles dont il vient d'être question. Ainsi, les «affaires quotidiennes» évoquées à l'article 475quinquies, alinéa 2, du Code civil, proposé par l'article 6, paraissent pouvoir être rangées parmi celles que recouvre la notion de «garde maté-

¹² Deze discrepantie komt niet voor in de Nederlandse versie van het voorstel.

¹³ Deze bepaling luidt als volgt: «De pleegouders oefenen het recht van materiële bewaring uit over het kind gedurende de periode dat het kind zijn gewone verblijfplaats bij hen heeft». Gelet op het feit dat de overheveling van bepaalde aspecten van het ouderlijk gezag zal gelden tijdens de gehele periode waarin dit statuut gehandhaafd blijft, lijkt het weinig raadzaam dat de pleegouders het alsdan overgehevelde recht van materiële bewaring alleen zouden uitoefenen gedurende de periodes dat het kind «zijn gewone verblijfplaats bij hen heeft». Een zodanige regeling zou niet alleen zeer ingewikkeld zijn, zowel juridisch als feitelijk, maar bovendien rijst de vraag wie de materiële bewaring zou uitoefenen ten aanzien van een minderjarige die onder pleegzorg is geplaatst, maar die niet gedurende bepaalde periodes «zijn gewone verblijfplaats bij [zijn pleegouders] heeft».

¹⁴ De definitie in de rechtsleer die in punt 1.1. hierboven wordt geciteerd, kan niet worden beschouwd als een vaststaande beschrijving van de precieze stand van het recht betreffende deze vraagstukken.

¹² Cette discordance n'existe pas dans la version néerlandaise de la proposition.

¹³ Cette disposition prévoit que «[l]es parents nourriciers exercent le droit de garde matérielle pendant la période où l'enfant a sa résidence habituelle chez eux». Compte tenu du fait que le transfert de certains aspects de l'autorité parentale sont appelés à être effectifs pendant toute la durée du maintien de ce statut, il paraît peu indiqué que ce ne serait que pendant les périodes où l'enfant «a sa résidence habituelle chez eux» que les «parents nourriciers» exerceraient le droit, pourtant transféré, de la garde matérielle. Outre l'extrême complexité, en fait et en droit, que pareil système engendrerait, on peut en effet se demander qui exercerait la garde matérielle à l'égard d'un mineur faisant l'objet d'un placement familial mais n'ayant pas, pendant certaines périodes, «sa résidence habituelle» chez ses «parents nourriciers».

¹⁴ La définition doctrinale proposée plus haut, sous le n° 1.1, ne peut être considérée de manière certaine comme établissant l'état exact du droit sur ces questions.

begrip «materiële bewaring», die in het vierde lid van diezelfde bepaling voorkomt¹⁵.

1.6. Los zelfs van deze terminologische kwesties moet de precieze draagwijdte van de overheveling van de desbetreffende rechten en verplichtingen aldus ten gronde geschieden opdat de ontwerp teksten volkomen ondubbelzinnig zouden zijn.

In dat verband stuit inzonderheid het bij artikel 6 voorgestelde artikel 475quinquies van het Burgerlijk Wetboek op kritiek.

Het eerste lid ervan wekt de indruk dat als gevolg van de plaatsing in een pleeggezin aan de pleegouders «de huisvesting¹⁶, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding en de opleiding van het kind» worden toevertrouwd, te weten belangrijke aspecten van het ouderlijk gezag, bepaaldelijk die welke artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek aan de ouders toewijst, terwijl volgens het voorgestelde artikel 475quinquies, vierde lid, alleen het «recht van materiële bewaring» wordt overgeheveld, naast eventueel die aspecten welke in het tweede lid van diezelfde bepaling worden vermeld. De aldus nagestreefde doelstelling komt niet duidelijk tot uiting, te meer daar de commentaar op deze bepaling al even dubbelzinnig is in zoverre daarin wordt gewezen op de mogelijkheid voor «de pleegouders [om] een aantal aspecten van het ouderlijk gezag [...] uit [te] oefenen die noodzakelijk zijn voor een normale opvang en opvoeding van het kind» en «zorg te dragen voor de huisvesting, het levensonderhoud, de opvoeding, het toezicht en de beroepsopleiding van het pleegkind», maar tegelijkertijd gesteld wordt dat de pleegouders alleen over het «recht van materiële bewaring van het kind» beschikken.

Indien voorts het geheel van de attributen van het ouderlijk gezag vermeld in artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek wordt bedoeld, kunnen de «andere componenten van het ouderlijk gezag» die aanvullend kunnen worden overgeheveld op basis van het bij artikel 7 voorgestelde artikel 475sexies van het Burgerlijk Wetboek, niet meer slaan op de aspecten van het ouderlijk gezag die het beheer van de persoon van het betrokken kind aangaan, maar beperken ze zich tot de aspecten die het beheer van zijn goederen betreffen. Het is niet in die zin dat de commentaar op deze bepaling is geredigeerd, want daarin wordt gesteld dat deze bepaling aspecten betreft die aansluiten bij de twee hoofdbestanddelen van het ouderlijk gezag.

¹⁵ De redactie van dit artikel 475quinquies, tweede lid, is hoe dan ook weinig duidelijk: veeleer dan te voorzien in een onnodig vermoeden, lijkt het verkieslijk om eenvoudigweg voor te schrijven dat de pleegouders gerechtigd zijn de aldaar genoemde beslissingen te nemen, met dien verstande dat, gelet op andere bepalingen van het voorstel, de oorspronkelijke «ouders» zouden beschikken over een recht van beroep met betrekking tot die kwesties.

¹⁶ Zie, in verband met de termen «hébergement» en «logement» in de Franse versie van het voorstel, opmerking nr. 1.4 hierboven.

rielle» mentionnée à l'alinéa 4 de la même disposition¹⁵.

1.6. Indépendamment même de ces questions de vocabulaire, la portée exacte du transfert des droits et obligations en cause doit être assurée, quant au fond, de manière telle que les textes en projet soient dépourvus de toute ambiguïté.

À cet égard, l'article 475quinquies du Code civil, proposé par l'article 6, s'expose tout particulièrement à critique.

En son alinéa 1er, il donne à penser que, par l'effet du placement familial, les «parents nourriciers» se voient transférer «le logement [lire: l'hébergement¹⁶], [...] l'entretien, [...] la surveillance, [...] l'éducation et [...] la formation de l'enfant» concerné, soit des aspects importants de l'autorité parentale, étant ceux attribués aux parents par l'article 203, § 1er, du Code civil, alors que, selon l'alinéa 4 de l'article 475quinquies proposé, ce n'est que le «droit de garde matérielle» qui serait transféré, outre éventuellement ceux mentionnés à l'alinéa 2 de la même disposition. L'intention ainsi poursuivie n'apparaît pas clairement, le commentaire de la disposition comportant la même ambiguïté, évoquant tantôt la possibilité pour «les parents nourriciers [de] pouvoir être autorisés à exercer certains aspects de l'autorité parentale, afin de garantir à l'enfant un accueil et une éducation convenables» et d'«assurer l'hébergement, l'entretien, l'éducation, la surveillance et la formation professionnelle de l'enfant placé», tantôt l'idée selon laquelle les «parents nourriciers» ne disposeraient que du «droit de garde matérielle de l'enfant».

En outre, si c'est l'ensemble des attributs de l'autorité parentale mentionnés à l'article 203, § 1er, du Code civil qui seraient ainsi concernés, les «autres composantes de l'autorité parentale» pouvant être transférées de manière additionnelle sur la base de l'article 475sexies du Code civil, proposé par l'article 7, ne pourraient plus concerner les aspects de l'autorité parentale touchant à l'administration de la personne de l'enfant concerné mais se limiteraient à ceux qui portent sur l'administration de ses biens. Ce n'est pas en ce sens qu'est rédigé le commentaire de cette disposition, lequel envisage des aspects se rattachant aux deux éléments principaux de l'autorité parentale.

¹⁵ La rédaction de cet article 475quinquies, alinéa 2, manque, en tout état de cause, de clarté: plutôt que de prévoir une présomption inutile, il paraît préférable de prévoir plus simplement que les «parents nourriciers» sont habilités à prendre les décisions qui y seraient mentionnées, étant entendu que, compte tenu d'autres dispositions de la proposition, les «parents» d'origine disposeraient d'un droit de recours sur ces questions.

¹⁶ Voir l'observation n° 1.4, plus haut.

Het voorgestelde artikel 475^{quinquies} moet fundamenteel worden herzien, opdat iedere moeilijkheid wordt weggewerkt met betrekking tot de vaststelling van de rechten en verplichtingen die als gevolg van het rehtens deel uitmaken van het statuut van de pleegzorg, het voorwerp kunnen zijn van een overheveling.

Er moet eveneens worden gepreciseerd of het voorgestelde artikel 475^{quinquies} ertoe strekt een vooraf bij de wet vastgestelde overheveling te regelen van de aldus beter afgebakende aspecten van het ouderlijk gezag naar de pleegouders, dan wel of de voorgenomen regeling de daarbij betrokken personen, of zelfs de rechtbanken en de administratieve instanties betrokken bij de plaatsingsmaatregel, de mogelijkheid zal bieden de over te hevelen aspecten aan te passen. Het lijkt erop dat de indieners van het voorstel de eerstgenoemde bedoeling voor ogen hebben, vermits alleen in het bij artikel 7 voorgestelde artikel 475^{sexies} van het Burgerlijk Wetboek de partijen of de rechtbank bepaalde «andere componenten van het ouderlijk gezag» kunnen vaststellen die aldus zouden worden overgeheveld. Het dispositief moet evenwel worden aangevuld op dat punt, teneinde iedere twijfel uit te sluiten.

1.7. Wanneer zoals in het onderhavige geval een overheveling van rechten en verplichtingen wordt geregeld, is het in beginsel voldoende te bepalen welke van die rechten en verplichtingen bedoeld worden. Het is onnodig en bovendien dubbelzinnig om tevens te herhalen welke ervan blijven gelden voor de oorspronkelijke «ouders», behalve indien zulks onontbeerlijk is voor de begrijpelijkheid van de regeling of indien mechanismen van gezamenlijke uitoefening van bepaalde van die rechten en verplichtingen overwogen worden.

1.8. Het voorstel moet in zijn geheel worden herzien in het licht van de voorgaande opmerkingen.

Meer in het bijzonder moet het bij artikel 6 voorgestelde artikel 475^{quinquies} fundamenteel worden herzien in het licht van de opmerkingen nrs. 1.6 en 1.7.

2.1. Uit het bij artikel 3 voorgestelde artikel 475bis van het Burgerlijk Wetboek volgt dat de rechten en verplichtingen van de pleegouders voortvloeien, ofwel uit de instemming van de oorspronkelijke ouders, ofwel uit een beslissing van de jeugdrechtbank.

Bij de huidige stand van de gemeenschapsdecreten op het gebied van de jeugdbescherming moet worden beschouwd dat, aangezien een maatregel tot plaatsing van een minderjarige waartoe is besloten door een niet-jurisdictionele instantie bepaald bij die decreten, alleen kan worden getroffen met de instemming van die «ouders», de verwijzing, in de onderzochte bepaling, naar die instemming inzonderheid die gevallen van plaatsing betreft.

Vanwege de algemeenheid van de gebruikte termen kan de feitelijke situatie van het toevertrouwen van een minderjarige bij een gezin met de instemming van de oorspronkelijke ouders, niettemin aldus worden beschouwd dat ze valt binnen de werkingssfeer van het statuut van pleegzorg zoals bedoeld in het voorstel. De toelichting bij het voorstel en de commentaar op

L'article 475^{quinquies} proposé doit être fondamentalement revu de manière à éviter toute difficulté quant à la détermination des droits et obligations pouvant faire l'objet d'un transfert résultant, de plein droit, du statut de placement familial.

Il convient également de préciser si l'article 475^{quinquies} proposé tend à organiser un transfert prédéterminé par la loi des aspects, ainsi mieux circonscrits, de l'autorité parentale aux «parents nourriciers» ou si le système envisagé permettra aux personnes concernées, voire aux tribunaux et aux instances administratives impliqués dans la mesure de placement, de moduler ceux des aspects faisant l'objet de ce transfert. Il semble que l'intention des auteurs de la proposition corresponde à la première branche de cette alternative puisque ce n'est qu'à l'article 475^{sexies} du Code civil, proposé par l'article 7, que les parties ou le tribunal peuvent déterminer certaines des «autres composantes de l'autorité parentale» qui seraient ainsi transférées. Le dispositif devrait toutefois être précisé sur ce point afin d'éviter toute incertitude.

1.7. Lorsque, comme en l'espèce, un système de transfert de droits et d'obligations est organisé, il suffit en principe de prévoir quels sont ceux d'entre eux qui sont ainsi concernés. Il est inutile - et source d'ambiguïté - de rappeler en outre quels sont ceux qui sont maintenus au profit des «parents» d'origine, sauf lorsque cela est indispensable à la compréhension du système ou que des mécanismes d'exercice conjoint de certains de ces droits et obligations sont envisagés.

1.8. L'ensemble de la proposition doit être revue à la lumière des observations qui précèdent.

Plus spécialement, l'article 475^{quinquies} du Code civil, proposé par l'article 6, doit être fondamentalement revu, quant au fond, à la lumière des observations nos 1.6 et 1.7.

2.1. Il résulte de l'article 475bis du Code civil, proposé par l'article 3, que les droits et les obligations des «parents nourriciers» naissent soit de l'accord donné par les «parents» d'origine, soit d'une décision du tribunal de la jeunesse.

Il convient, dans l'état actuel des décrets communautaires en matière de protection de la jeunesse, de considérer que, puisque les mesures de placement de mineurs décidées par les organes non-juridictionnels prévus par ces décrets ne peuvent être prises que moyennant l'accord de ces «parents», la référence à cet accord dans la disposition à l'examen concerne notamment ces hypothèses de placement.

Il n'en reste pas moins que, dans la généralité des termes utilisés, lorsqu'un mineur est confié à une famille d'accueil avec l'accord des parents d'origine, une telle situation de fait pourrait être considérée comme tombant dans le champ d'application du statut de placement familial envisagé par la proposition. Les développements de la proposition et le commentaire des

de bepalingen, inzonderheid van artikel 2, sluiten zulks niet uit, ook al worden andere casussen op de voorgrond geplaatst.

Evenwel dient ermee rekening te worden gehouden dat de burgerrechtelijke regels betreffende het statuut van de minderjarige en zijn vertegenwoordigers van openbare orde zijn, in zoverre ze inzonderheid een onderdeel zijn van de staat van personen en ze verband houden met het fundamentele begrip van het belang van het kind¹⁷. Zelfs indien de wetgever, zoals te dezen, de regels kan wijzigen die bij de huidige stand van het recht de openbare orde betreffen en, met inachtneming van de vereisten verbonden aan het belang van het kind, een aanpassing van de regel van de onveranderlijkheid van de staat van personen in het vooruitzicht kan stellen, lijkt het betwistbaar dat die wijziging van het statuut kan plaatshebben buiten enige controle vanwege de overheid of een rechterlijke instantie, inzonderheid omtrent de vraag of de maatregel aanvaardbaar is in het licht van de openbare orde, het belang van het kind en het recht op eerbiediging van het gezinsleven¹⁸.

Er rijst in dit verband geen enkele moeilijkheid indien de maatregel het gevolg is, zoals allicht in het merendeel van de gevallen, van het optreden van de diensten die op het gebied van de jeugdbescherming georganiseerd zijn bij de gemeenschapsdecreten, dan wel van een beslissing van de jeugdrechtsbank. Indien de plaatsing echter louter het gevolg is van instemming tussen de oorspronkelijke «ouders» en de pleegouders, voorziet het voorstel in geen enkele controle ter zake.

Een zodanige controle moet worden georganiseerd, in de vorm en op de wijze bepaald door de wetgever, inzonderheid omtrent de aard van de daartoe bevoegde overheid¹⁹, de regelmaat van die controle en de vraag of deze *a priori* dan wel *a posteriori* wordt uitgeoefend²⁰.

¹⁷ In verband met het gewicht dat wordt verleend aan het belang van het kind als hoofdcriterium in het licht waarvan maatregelen getroffen ten aanzien van een minderjarige moeten worden afgewogen, zie het Verdrag van New York inzake de rechten van het kind, van 20 november 1989.

¹⁸ Zie bijvoorbeeld *mutatis mutandis* artikel 1733, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek omtrent de homologatie van een akkoord na afloop van bemiddeling, inzonderheid bemiddeling in familiezaken.

¹⁹ In deze context kan het begrip «overheid» in ruime zin worden geïnterpreteerd; het zou bijvoorbeeld kunnen slaan op de notarissen, die de hoedanigheid van openbaar ambtenaar hebben. Er valt bijvoorbeeld op te merken dat het thans geldende artikel 475ter, eerste en tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, dat geacht wordt te worden vervangen bij het onderzochte voorstel, als volgt luidt: «De overeenkomst waarbij de pleegvoogdij tot stand komt en, in voorkomend geval, de toestemming van de echtgenoot van de pleegvoogd worden vastgesteld bij authentieke akte opgemaakt door de vrederechter van de verblijfplaats van de minderjarige of door een notaris. Deze overeenkomst heeft eerst haar gevolgen nadat zij, op aanvraag van de pleegvoogd, bekrachtigd is door de jeugdrechtsbank.»

²⁰ Daaruit volgt onder meer dat wanneer het voorstel bijvoorbeeld voorziet in de homologatie van een overeenkomst ter zake door de rechtbank, zoals in artikel 475sexies, § 1, eerste lid, 1°, de bepaling niet mag worden geredigeerd alsof het louter een mogelijkheid betreft, zoals blijkt uit het woord «kunnen» in de tekst.

dispositions, notamment de son article 2, ne l'excluent pas, même s'ils privilégient les autres cas de figure.

Or, il importe de prendre en considération le fait que les règles du droit civil relatives au statut des mineurs et de leurs représentants relèvent de l'ordre public, en tant spécialement qu'elles font partie de l'état des personnes et qu'elles touchent à la notion fondamentale de l'intérêt de l'enfant¹⁷. Même si, comme en l'espèce, le législateur peut modifier les règles qui, en l'état actuel du droit, se rapportent à l'ordre public et envisager, dans le respect des impératifs liés à l'intérêt de l'enfant, que la règle de l'immutabilité de l'état des personnes soit aménagée, il paraît peu admissible de faire échapper ce changement de statut à tout contrôle d'une autorité publique ou d'une juridiction, portant notamment sur l'admissibilité de la mesure au regard de l'ordre public, de l'intérêt de l'enfant et du droit au respect de la vie familiale¹⁸.

Lorsque la mesure résulte, comme ce sera sans doute le cas dans la grande majorité des hypothèses, d'une intervention des services organisés par les décrets communautaires en matière de protection de la jeunesse ou d'une décision du tribunal de la jeunesse, aucune difficulté n'apparaît sur ce point. En revanche, lorsqu'il s'agit d'un placement résultant du seul accord des «parents» d'origine et des «parents nourriciers», aucun contrôle de ce type n'est prévu par la proposition.

Il convient d'organiser pareil contrôle, sous la forme et selon les modalités qu'il revient au législateur de déterminer, notamment quant à la nature de l'autorité investie à cet effet¹⁹, à l'intensité du contrôle et à la question de savoir s'il intervient *a priori* ou *a posteriori*²⁰.

¹⁷ Sur l'importance de l'intérêt de l'enfant comme critère fondamental au regard duquel doivent s'apprécier les mesures prises à l'égard des mineurs, il est renvoyé à la Convention de New York du 20 novembre 1989 relative aux droits de l'enfant.

¹⁸ Voir par exemple, *mutatis mutandis*, l'article 1733, alinéa 2, du Code judiciaire en ce qui concerne l'homologation d'un accord au terme d'une médiation, notamment d'une médiation familiale.

¹⁹ Lorsqu'il est question ici d'«autorité publique», cette notion pourrait recevoir une définition large en l'espèce; cela pourrait concerner par exemple les notaires, qui ont la qualité d'officier public. On observera par exemple qu'aux termes de l'article 475ter, alinéas 1er et 2, actuellement en vigueur, du Code civil, destiné à être remplacé par la proposition à l'examen, «La convention établissant la tutelle officieuse et, le cas échéant, le consentement du conjoint du tuteur officieux sont constatés par acte authentique dressé par le juge de paix de la résidence du mineur ou par un notaire. Cette convention ne produit ses effets qu'après avoir été entérinée par le tribunal de la jeunesse, à la requête du tuteur officieux.»

²⁰ Il en résulte notamment que, lorsque la proposition envisage par exemple l'homologation d'une convention en la matière par le tribunal, comme à l'article 475sexies, § 1er, alinéa 1er, 1°, la disposition ne doit pas être rédigée comme s'il s'agissait d'une simple possibilité, ainsi que le montre l'usage du verbe «peuvent» dans le texte.

Een zodanige werkwijze zou bovendien het voordeel bieden dat de rechtszekerheid wordt gewaarborgd. Aldus kunnen immers duidelijk de gevallen worden onderscheiden waarin een kind door «ouders» aan een ander gezin toevertrouwd wordt in zulke omstandigheden dat die feitelijke situatie niet geacht wordt te vallen binnen de werkingssfeer van de voorgenomen wetgeving, zoals bij voorbeeld het verblijf van kinderen in een ander gezin terwijl de «ouders» voor een beperkte periode in het buitenland verblijven of in andere soortgelijke situaties, van de gevallen waarin de «plaatsing» integendeel structureler is van aard, ook al is ze eveneens tijdelijk. Die werkwijze garandeert ten slotte dat de daarbij betrokken personen op oordeelkundige wijze ingelicht worden omtrent de strekking van de verbintenis die ze voornemens zijn aan te gaan.

Het gehele voorstel moet worden herzien in het licht van de voorgaande opmerkingen, daaronder begrepen die welke de omstandigheden betreffen waarin een eind wordt gemaakt aan het statuut van pleegzorg²¹. Wat dit laatste punt betreft, staat het aan de wetgever te onderzoeken of niet dient te worden voorzien in soortgelijke garanties als die welke zullen gelden in verband met de plaatsing zelf.

2.2. De vraag rijst eveneens of het voorgestelde dispositief niet moet worden uitgebreid tot de minderjarigen die vallen binnen de werkingssfeer van hoofdstuk IV, afdeling 2 («Voogdij over de kinderen»), van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Als dat het geval is, zou dat duidelijk moeten blijken uit de tekst van het voorstel, inzonderheid uit het voorgestelde artikel 475bis van het Burgerlijk Wetboek, dat, in zijn huidige redactie, niet noodzakelijkerwijs betrekking heeft op alle situaties die worden geregeld in hoofdstuk IV, afdeling 2, van de voormelde wet van 8 juli 1976.

De vraag moet eveneens worden gesteld of, meer in het algemeen, die laatste wetgeving niet moet worden aangepast om rekening te houden met het voorgestelde dispositief, inzonderheid met betrekking tot de bevoegdheden die aan organen van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn worden verleend, dan of die wetgeving en de voorgestelde tekst niet op elkaar moeten worden afgestemd.

Binnen de korte termijn die haar is toebedeeld, heeft de afdeling wetgeving van de Raad van State deze kwesties niet kunnen onderzoeken.

3. Het voorstel is zo opgevat dat alleen wordt uitgegaan van het geval waarin de «ouders», dit wil zeggen degenen die de hoedanigheid hebben van vader en moeder van het betrokken minderjarige kind, bij de maatregel tot plaatsing van hun kind betrokken kunnen zijn.

Er zijn evenwel andere gevallen waarin minderjarigen onder het ouderlijk gezag van andere personen dan hun «ouders» zijn geplaatst. Dit is meer in het bijzonder het geval wanneer hun wettelijke vertegenwoordigers een voogd of hun adoptieouders zijn.

²¹ Zie het bij artikel 9 voorgestelde artikel 475octies van het Burgerlijk Wetboek.

Pareil mécanisme présenterait en outre l'avantage d'assurer la sécurité juridique. Il permettrait en effet de bien distinguer les cas où un enfant est confié par des «parents» à d'autres familles dans des conditions telles que ces situations de fait ne sont pas appelées à entrer dans le champ d'application de la législation envisagée, comme par exemple le séjour d'enfants dans une autre famille pendant un séjour limité de leurs «parents» à l'étranger ou d'autres situations analogues, des cas dans lesquels, au contraire, le «placement» revêt un caractère plus structurel, même s'il peut être, lui aussi, temporaire. Il garantirait enfin aux personnes concernées une judicieuse information quant à la portée de l'engagement auquel elles souhaitent souscrire.

L'ensemble de la proposition doit être revu à la lumière des observations qui précèdent, en ce compris en ce qui concerne les conditions dans lesquelles il est mis fin au statut de placement familial²¹. Sur ce dernier point, il appartient au législateur d'examiner s'il ne faudrait pas prévoir des garanties analogues à celles qui seront organisées pour le placement lui-même.

2.2. La question se pose également de savoir si le dispositif proposé ne doit pas s'étendre aux mineurs tombant dans le champ d'application du chapitre IV, section 2 («De la tutelle des enfants») de la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale.

Si tel est le cas, cela devrait ressortir clairement du texte de la proposition, notamment de l'article 475bis proposé du Code civil, lequel, dans sa rédaction actuelle, ne concerne pas nécessairement toutes les situations réglées par le chapitre IV, section 2, de la loi précitée du 8 juillet 1976.

On peut également se demander si, de manière plus générale, cette dernière législation ne doit pas être aménagée pour tenir compte du dispositif proposé, notamment sur les pouvoirs dont elle investit des organes des centres publics d'action sociale, ou si cette législation et le texte proposé ne doivent pas être articulés.

Dans le bref délai qui lui a été consenti, la section de législation du Conseil d'État n'a pas pu examiner ces questions.

3. La proposition est conçue au départ de la seule hypothèse où ce sont les «parents», c'est-à-dire ceux disposant du statut de père et de mère de l'enfant mineur en cause, qui peuvent être concernés par la mesure de placement de leur enfant.

Or, il est d'autres hypothèses, où des mineurs sont sous l'autorité parentale de personnes autres que leurs «parents». Tel est le cas, tout spécialement lorsque leurs représentants légaux sont un tuteur ou leurs parents adoptifs.

²¹ Voir l'article 475octies du Code civil, proposé par l'article 9.

Het voorstel beoogt niet uitdrukkelijk deze gevallen. In de toelichting wordt alleen vermeld dat

«[o]nder de term «ouders» dienen te worden begrepen, zowel de beide juridische ouders die gezamenlijk het ouderlijk gezag over het kind uitoefenen, als de ouder die alleen het ouderlijk gezag over het kind uitoefent»²².

Deze verduidelijking heeft niet op alle in aanmerking te nemen gevallen betrekking.

Aangezien het ter zake nog minder wenselijk is dan op algemene wijze in het recht het geval is om de bepalingen naar analogie toe te passen, zou het dispositief van het voorstel moeten worden herzien om de verduidelijkingen aan te brengen die op dit punt vereist zijn. Het eventuele onderscheid dat zou worden gemaakt zou moeten kunnen worden gewettigd in het licht van de beginselen van gelijkheid en non-discriminatie die in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet vastgelegd zijn.

4. In de artikelen 3 tot 5 van het voorstel is in de Nederlandse versie sprake van plaatsing «in een pleeggezin». In de volgende artikelen wordt melding gemaakt van «pleegouders». In de Franse versie van de artikelen 3 tot 5 is sprake van «une famille d'accueil» en in de volgende artikelen van «les parents nourriciers».

Het is beter om in de Franse versie de woorden «parents d'accueil» te gebruiken²³.

5. In het bij artikel 3 voorgestelde artikel 475*bis* van het Burgerlijk Wetboek staat dat het bij het voorstel ingevoegde hoofdstuk II*bis* betrekking heeft op de rechten en plichten van de pleegouders.

Het voorstel regelt echter ook de eruit voortvloeiende rechten en plichten van de natuurlijke «ouders» en sommige prerogatieven van de betrokken minderjarigen.

De tekst van het voorgestelde artikel 475*bis* moet dienovereenkomstig worden herzien.

6. Zoals in de toelichting bij het voorstel wordt uiteengezet, «[neemt] dit wetsvoorstel, in aangepaste vorm, de tekst over van het voorstel DOC 51 2487/001», dat op 15 mei 2006 is ingediend²⁴.

Sedert deze datum zijn echter nieuwe en ter zake relevante regels tot stand gekomen die het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek wijzigen of aanvullen.

La proposition n'envisage pas expressément ces hypothèses. Dans ses développements, il est seulement fait état de ce que,

«[p]ar le terme «parents», il y a lieu d'entendre tant les deux parents juridiques de l'enfant que le parent qui exerce seul l'autorité parentale sur l'enfant»²².

Pareille précision ne porte pas sur l'ensemble des hypothèses à prendre en compte.

Comme, en pareille matière, il est moins souhaitable encore que ce ne l'est de manière générale en droit de recourir à une application analogique des règles, la proposition devrait être revue en son dispositif afin d'apporter les précisions requises sur ce point. Les éventuelles distinctions qui seraient faites devraient pouvoir être justifiées au regard des principes d'égalité et de non-discrimination consacrés par les articles 10 et 11 de la Constitution.

4. Les articles 3 à 5 de la proposition mentionnent, dans la version néerlandaise, un placement «in een pleeggezin». Dans les articles suivants, il est fait référence aux «pleegouders». Dans la version française, les articles 3 à 5 mentionnent le placement dans «une famille d'accueil» et les articles suivants mentionnent «les parents nourriciers».

Mieux vaut, dans la version française, mentionner les «parents d'accueil»²³.

5. L'article 475*bis* du Code civil, proposé par l'article 3, énonce que le chapitre II*bis* inséré par la proposition, qui l'introduit, porte sur les droits et obligations des «parents nourriciers».

Toutefois, la proposition règle également les droits et obligations des «parents» d'origine qui en découlent et certaines prérogatives des mineurs concernés.

Le texte de l'article 475*bis* proposé devrait être revu en conséquence.

6. Comme l'exposent les développements de la proposition, cette dernière «reprend, en l'adaptant, le texte de la proposition DOC 51 2487/001», déposée le 15 mai 2006²⁴.

Or, depuis cette date, des règles nouvelles, pertinentes en la matière, sont venues modifier ou compléter le Code civil et le Code judiciaire.

²² Gedr. St., Kamer, 2007-2008, nr. 515/1, blz. 7.

²³ Dit is verderop in de Franse versie van dit advies het geval, behalve wanneer rechtstreeks naar de tekst van het voorstel wordt verwezen.

²⁴ Het gaat om het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat betreft de rechten en plichten van pleegouders (Gedr. St., Kamer, 2005-2006, nr. 2487/1).

²² Doc. parl., Chambre, 2007-2008, n° 515/1, p. 7.

²³ Tel sera le cas dans la suite de la version française du présent avis, sauf lorsqu'il est fait directement référence au texte de la proposition.

²⁴ Il s'agit de la proposition de loi modifiant la législation en ce qui concerne les droits et les devoirs des parents nourriciers (Doc. parl., Chambre, 2005-2006, n° 2487/1).

Dit heeft problemen tot gevolg wanneer hierdoor de verwijzing naar bepalingen van die wetboeken, in de versies van vóór deze wijzigingen, onvolledig of onjuist wordt.

In de bijzondere opmerkingen worden hiervan voorbeelden gegeven.

De vermelde vergissingen moeten worden rechtgezet.

7.1. De bepalingen van het voorstel die betrekking hebben op de bevoegdheidsoverdrachten aan de gerechten en op de procedure voor die gerechten geven aanleiding tot de volgende opmerkingen.

7.2. Bij een transversale lezing worden een grote verscheidenheid aan regels, herhalingen, een versnippering van bepalingen die hetzelfde verzoek regelen en soms leemten en problemen om de voorgestelde normen te coördineren, vastgesteld.

Ook al wordt de jeugdrechtbank aangewezen als gerecht dat bevoegd is om kennis te nemen van de geschillen waartoe de toepassing van het voorgestelde dispositief²⁵ aanleiding kan geven, toch zou het voorstel kunnen worden verbeterd om ervoor te zorgen dat de voor deze rechtbank beoogde procedure eenvormigheid vertoont.

Enkele voorbeelden ter illustratie:

1°) Degene die het vorderingsrecht bezit verschilt naargelang van de teksten:

– in het voorgestelde artikel 475*quinquies*, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek gaat het om de «ouders»;

– in het voorgestelde artikel 475*sexies*, §§ 1, eerste lid, 1°, en 2, van het Burgerlijk Wetboek gaat het om de «ouders» en om de pleegouders²⁶;

– in de voorgestelde artikelen 475*sexies*, § 1, eerste lid, 2°, van het Burgerlijk Wetboek en 1237*ter* van het Gerechtelijk Wetboek gaat het om de pleegouders;

– in het voorgestelde artikel 475*sexies*, § 4, van het Burgerlijk wetboek gaat het om de «ouders» of om de pleegouders;

– in het voorgestelde artikel 475*sexies*, § 5, van het Burgerlijk wetboek gaat het om de «ouders», de «pleegouders» of het

²⁵ De artikelen 475*quinquies*, derde lid, en 475*sexies* van het Burgerlijk Wetboek, voorgesteld bij de artikelen 6 en 7, in onderlinge samenhang te lezen met de artikelen 1237*bis* en 1237*ter* van het Gerechtelijk Wetboek, voorgesteld bij de artikelen 12 en 13; artikel 475*septies* van het Burgerlijk Wetboek, voorgesteld bij artikel 8, in onderlinge samenhang te lezen met artikel 1237*ter* van het Gerechtelijk Wetboek, voorgesteld bij artikel 13; de artikelen 475*octies*, § 2, en 475*novies* van het Burgerlijk Wetboek, voorgesteld bij de artikelen 9 en 10.

²⁶ Deze bepaling lijkt tot gevolg te hebben dat het verzoekschrift tot homologatie slechts ontvankelijk is indien alle ondertekenaars van de overeenkomst verzoekende partij zijn (zie ook het gebruik van de formule «de partijen» in het voorgestelde artikel 1237*bis* van het Gerechtelijk Wetboek). Indien dit de wil van de wetgever is, dient dit in de tekst duidelijk te worden gemaakt.

Il en résulte des difficultés lorsque le renvoi aux dispositions de ces Codes, dans les versions antérieures à ces modifications, en devient incomplet ou inexact.

Il en sera donné des exemples dans les observations particulières.

Les erreurs mentionnées seront rectifiées.

7.1. Les dispositions de la proposition portant sur les attributions de compétence aux juridictions et sur la procédure devant elles appellent les observations suivantes.

7.2. De manière transversale, on relève une grande diversité de règles, de redites, un éparpillement des dispositions régissant la même demande et parfois des lacunes et des difficultés de coordination entre les normes proposées.

Certes, même si le tribunal de la jeunesse est désigné comme étant la juridiction compétente pour connaître du contentieux pouvant naître de l'application du dispositif proposé²⁵, la proposition pourrait être améliorée afin d'assurer une cohérence de la procédure envisagée devant ce tribunal.

Ainsi:

1°) Le titulaire du droit d'action varie suivant les textes:

– à l'article 475*quinquies*, alinéa 3, proposé du Code civil, il s'agit des «parents»;

– à l'article 475*sexies* §§ 1er, alinéa 1er, 1°, et 2, proposé du Code civil: il s'agit des «parents» et des «parents nourriciers»²⁶;

– aux articles 475*sexies* § 1er, alinéa 1er, 2° proposé du Code civil et 1237*ter* proposé du Code judiciaire: il s'agit des «parents nourriciers»;

– à l'article 475*sexies*, § 4, proposé du Code civil: il s'agit des «parents» ou des «parents nourriciers»;

– à l'article 475*sexies*, § 5, proposé du Code civil: il s'agit des «parents», des «parents nourriciers» ou de l'enfant mais

²⁵ Articles 475*quinquies*, alinéa 3, et 475*sexies* du Code civil, proposés par les articles 6 et 7, à combiner avec les articles 1237*bis* et 1237*ter* du Code judiciaire, proposés par les articles 12 et 13; article 475*septies* du Code civil, proposé par l'article 8, à combiner avec l'article 1237*ter* du Code judiciaire, proposé par l'article 13; articles 475*octies*, § 2, et 475*novies* du Code civil, proposés par les articles 9 et 10

²⁶ Il semble résulter de cette règle que la requête en homologation n'est recevable que si tous les signataires de la convention sont requérants (voir aussi l'emploi de la formule «les parties» à l'article 1237*bis* proposé du Code judiciaire). Si telle est la volonté du législateur, le texte devrait l'explicitier.

kind, maar het voorgestelde artikel 1237ter van het Gerechtelijk Wetboek vermeldt alleen de pleegouders;

– in het voorgestelde artikel 475septies van het Burgerlijk Wetboek gaat het om de «pleegouders»;

– in het voorgestelde artikel 475octies, § 2, van het Burgerlijk Wetboek gaat het om de «pleegouders», de «ouders», het kind dat de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt of in staat is zijn mening te vormen en de procureur des Konings²⁷;

– in het voorgestelde artikel 475novies van het Burgerlijk wetboek gaat het, via het huidige artikel 375bis van het Burgerlijk Wetboek, om «de partijen of de procureur des Konings».

Het valt uiteraard te begrijpen dat, naargelang van de aard van de aan de rechtbank voor te leggen zaken, de hoedanigheid van degenen die het vorderingsrecht bezitten kan verschillen, maar de eventuele verschillen moeten kunnen worden verklaard. In ieder geval moeten de bepalingen, inzonderheid die welke enerzijds in het Burgerlijk Wetboek en anderzijds in het Gerechtelijk Wetboek opgenomen worden, coherent blijven.

2°) De beoogde nadere regels voor het inleiden van een verzoekschrift vertonen een gebrek aan samenhang; sommige bepalingen vertonen zelfs leemten wat dit betreft:

– het gaat om een eenzijdig verzoekschrift in de zin van de huidige artikelen 1025 tot 1034 van het Gerechtelijk Wetboek volgens het voorgestelde artikel 475sexies, § 1, eerste lid, 1°, van het Burgerlijk Wetboek en het voorgestelde artikel 1237bis van het Gerechtelijk Wetboek;

– het gaat om een tegensprekelijk verzoekschrift overeenkomstig de huidige artikelen 1034bis en volgende van het Gerechtelijk Wetboek in de gevallen vermeld in de voorgestelde artikelen 475sexies, § 1, eerste lid, 2°, en 475septies van het Burgerlijk Wetboek en in het voorgestelde artikel 1237ter van het Gerechtelijk Wetboek;

– ten slotte zijn geen vormvoorschriften bepaald voor het inleiden van een verzoekschrift wat de voorgestelde artikelen 475quinquies, derde lid, 475octies, § 2, en 475novies van het Gerechtelijk Wetboek betreft.

3°) Het horen van de «betrokkenen» geeft aanleiding tot herhalingen (de voorgestelde artikelen 475sexies, §§ 3, *in fine*, en 5, *in fine*, 475septies, tweede lid, en 475octies, § 2, *in fine*, van het Burgerlijk Wetboek), maar, in de gevallen vermeld in het voorgestelde artikel 1237ter van het Gerechtelijk Wetboek (waarbij wordt verwezen naar de voorgestelde artikelen 475sexies en 475septies van het Burgerlijk Wetboek) worden nadere regels toegevoegd in verband met de aanstelling van een advocaat om voor de verdediging van de minderjarige te zorgen en de voorwaarden waaronder deze wordt gehoord. Het voorgestelde artikel 475novies van het Burgerlijk Wetboek

²⁷ Maar onder voorbehoud van het horen van de betrokkenen, heeft geen enkele procedureregels van het onderzochte voorstel op dit geval betrekking.

l'article 1237ter proposé du Code judiciaire ne mentionne que les «parents nourriciers»;

– à l'article 475septies proposé du Code civil: il s'agit des «parents nourriciers»;

– à l'article 475octies, § 2, proposé du Code civil: il s'agit des «parents nourriciers», des «parents», de l'enfant ayant atteint l'âge de 12 ans ou en mesure de se forger une opinion et du procureur du Roi²⁷;

– à l'article 475novies proposé du Code civil, par le truchement de l'actuel article 375bis du Code civil, il s'agit «des parties ou [du] procureur du Roi».

Il peut certes s'expliquer que, selon la nature des causes à soumettre au tribunal, la qualité des titulaires des droits d'action puisse varier mais il importe de pouvoir expliquer les éventuelles différences. En toute hypothèse, les dispositions, spécialement celles inscrites d'une part dans le Code civil et d'autre part dans le Code judiciaire, doivent garder leur cohérence.

2°) Les modes introductifs d'action envisagés manquent de cohérence; certaines dispositions sont même lacunaires sur cette question:

– il s'agit d'une requête unilatérale au sens des articles 1025 à 1034 actuels du Code judiciaire selon l'article 475sexies § 1er, alinéa 1er, 1°, proposé du Code civil et l'article 1237bis proposé du Code judiciaire;

– il s'agit d'une requête contradictoire conformément aux articles 1034bis et suivants actuels du Code judiciaire dans les hypothèses mentionnées aux articles 475sexies, § 1er, alinéa 1er, 2°, et 475septies proposés du Code civil et à l'article 1237ter proposé du Code judiciaire;

– enfin, aucun formalisme introductif n'est prévu en ce qui concerne les articles 475quinquies, alinéa 3, 475octies, § 2, et 475novies proposés du Code judiciaire.

3°) L'audition des «intéressés» donne lieu à des redites (articles 475sexies, §§ 3, *in fine*, et 5, *in fine*, 475septies, alinéa 2, et 475octies, § 2, *in fine*, proposés du Code civil) mais, dans les cas mentionnés à l'article 1237ter proposé du Code judiciaire (se référant aux articles 475sexies et 475septies proposés du Code civil), des modalités sont ajoutées en ce qui concerne la désignation d'un avocat en vue d'assurer la défense du mineur et les conditions de l'audition de celui-ci. Par contre, l'article 475novies proposé du Code civil ne dit mot au sujet de l'audition des intéressés. Enfin, l'article 1237ter, alinéa 1er, *in fine*, proposé du Code judiciaire ajoute une hy-

²⁷ Mais, sous la réserve de l'audition des intéressés, aucune règle de procédure de la proposition à l'examen ne concerne ce cas de figure.

daarentegen rept met geen woord over het horen van de betrokkenen. Het voorgestelde artikel 1237ter, eerste lid, *in fine*, van het Gerechtelijk Wetboek, ten slotte, voegt een geval toe waarvan in de andere bepalingen geen sprake is: «De minderjarige die hierom verzoekt, wordt steeds gehoord»²⁸.

7.3. Het onderzochte wetsvoorstel draagt de kennisgeving van de geschillen in burgerlijke zaken waarop het betrekking heeft op aan de jeugdrechtbank. Bovendien bepaalt het voorgestelde artikel 475sexies, § 1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek dat «de artikelen 373 tot 387bis [...]»²⁹ desgevallend van overeenkomstige toepassing [zijn]»³⁰, welke artikelen moeten worden gelezen in onderlinge samenhang met de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade.

pothèse non visée par les autres dispositions: «le mineur qui en fait la demande est toujours entendu»²⁸.

7.3. La proposition à l'examen attribue la connaissance du contentieux civil qu'elle envisage au tribunal de la jeunesse. De plus, l'article 475sexies, § 1er, alinéa 2, du Code civil proposé prévoit que «les articles 373 à 387bis»²⁹ s'appliquent, le cas échéant, par analogie»³⁰, lesquels doivent se combiner avec la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse, à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié d'infraction et à la réparation du dommage causé par ce fait.

²⁸ Zie en vergelijk artikel 931, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

²⁹ In werkelijkheid gaat het om de artikelen 373 tot 387ter van het Burgerlijk Wetboek. Zoals uiteengezet in algemene opmerking nr. 6 wordt in het onderzochte wetsvoorstel, doordat het in het voorgestelde artikel 475sexies, § 1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, verwijst naar de «artikelen 373 tot 387bis» van hetzelfde wetboek, geen rekening gehouden met de wet van 18 juli 2006 tot het bevoorrechten van een gelijkmatig verdeelde huisvesting van het kind van wie de ouders gescheiden zijn en tot regeling van de gedwongen tenuitvoerlegging inzake huisvesting van het kind (BS, 4 september 2006). Deze wet wijzigt artikel 387bis van het Burgerlijk Wetboek door het aan te vullen met het tweede tot zesde lid, inzonderheid door de invoering van het doeltreffende mechanisme volgens hetwelk de zaak ingeschreven blijft bij de jeugdrechtbank wanneer door de verandering van de omstandigheden andere maatregelen gewettigd zijn. Bovendien voegt deze wet een artikel 387ter in het Burgerlijk Wetboek om de geschillen betreffende gerechtelijke beslissingen met betrekking tot de huisvesting van de kinderen of het recht op persoonlijk contact op een gedetailleerde en geleidelijke manier te regelen.

³⁰ Zie ook het voorgestelde artikel 475novies, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek in verband met de toepassing naar analogie van artikel 375bis van het Burgerlijk Wetboek.

²⁸ Voir et comp. article 931, alinéa 4, du Code judiciaire.

²⁹ Il s'agit en réalité des articles 373 à 387ter du Code civil. Comme exposé dans l'observation générale n° 6, la proposition de loi à l'examen, en se référant en l'article 475sexies, § 1er, alinéa 2, proposé du Code civil aux «articles 373 à 387bis» du même Code, ne tient pas compte de la loi du 18 juillet 2006 tendant à privilégier l'hébergement égalitaire de l'enfant dont les parents sont séparés et réglementant l'exécution forcée en matière d'hébergement d'enfant (M.B., 4 septembre 2006). Cette loi modifie l'article 387bis du Code civil en le complétant par les alinéas 2 à 6, singulièrement en introduisant le mécanisme efficace de la saisine permanente du tribunal de la jeunesse lorsqu'un changement de circonstances justifie d'autres mesures. Par ailleurs, cette loi introduit un article 387ter dans le Code civil en vue de régler, de manière détaillée et progressive, le contentieux de l'exécution des décisions judiciaires relatives à l'hébergement des enfants et au droit aux relations personnelles.

³⁰ Voir aussi l'article 475novies, alinéa 2, proposé du Code civil à propos de l'application analogique de l'article 375bis du Code civil.

Geschillen in burgerlijke zaken die onder de jeugdrechtbank vallen, worden onder voorbehoud van bijzondere regels³¹ in de eerste plaats geregeld bij de desbetreffende bepalingen van de voormelde wet van 8 april 1965^{32 33} en vervolgens geregeld bij de gemeenrechtelijke regels van het gerechtelijk recht, zoals blijkt uit artikel 62 van de voormelde wet van 8 april 1965 en, in voorkomend geval, uit artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek³⁴.

Het besluit is dan ook dat een te grote verscheidenheid aan procedureregels ter zake, die overigens het gevaar voor leemten vergroot, ten eerste moet worden voorkomen.

Een versnippering van die regels kan worden voorkomen door rekening te houden met de nieuwe mogelijkheden van de artikelen 387*bis* en 387*ter* van het Burgerlijk Wetboek, die algemeen zouden kunnen worden toegepast en die er misschien voor zouden kunnen zorgen dat de artikelen 475*quinquies*, derde lid, *in fine*, 475*sexies*, § 4, en 475*septies* van

³¹ Bijvoorbeeld de huidige artikelen 387*bis* en 387*ter* van het Burgerlijk Wetboek.

³² Zie aldus:
- artikel 44 van die wet inzake territoriale bevoegdheid;
- artikel 45/1 in verband met de akte van rechtsingang;
- artikel 50 betreffende de onderzoeksmaatregelen en het maatschappelijk onderzoek;
- artikel 51, § 2, voor de oproeping van de betrokkenen, waarbij in het eerste lid ook wordt verwezen naar artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek in verband met het verhoor van de minderjarige;
- artikel 54*bis* betreffende de «advocaat van de minderjarige»;
- de artikelen 58 en 61*bis* in verband met de beslissing: kennisgeving, voorlopige tenuitvoerlegging waartoe van ambtswege maar niet automatisch wordt besloten, beroep, enz.

³³ De enige toespeling op een regel inzake territoriale bevoegdheid in het voorstel bevindt zich in het bij artikel 12 voorgestelde artikel 1237*bis* van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bevoegdheid van de jeugdrechtbank van de verblijfplaats van het kind wanneer het gaat om de homologatie van de overeenkomst als bedoeld in het bij artikel 7 voorgestelde artikel 475*sexies*, § 1, eerste lid, 1°.

³⁴ Voorts moet het Verdrag van New York van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind worden vermeld en in het bijzonder artikel 12 ervan, dat als volgt luidt:

«1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht».

Hoewel daarover controverse bestaat, wordt vaak aangenomen dat het recht van de minderjarige om gehoord te worden, zoals dat wordt georganiseerd bij artikel 931, derde tot zevende lid, van het Gerechtelijk Wetboek, een waarborg kan zijn voor de rechten die bij dat artikel 12 aan kinderen worden toegekend (Brussel, 9 februari 1999, *J.T.*, 2000, blz. 150; *E.J.*, 1999, blz. 53 en opm. E. de Kezel, «Over horen van kinderen en procesbekwaamheid»; Antwerpen, 24 maart 2004, *R.W.*, 2005-2006, blz. 1310; Luik, 26 maart 2007, *J.L.M.B.*, blz. 1664; zie evenwel Luik, 28 april 2000, *J.L.M.B.*, 2000, blz. 1085, en *Act. Dr.*, 2001, blz. 349 en opm.).

Le contentieux civil relevant du tribunal de la jeunesse est, sous réserve de règles spéciales³¹, régie d'abord par les dispositions y relatives de la loi précitée du 8 avril 1965^{32 33} et, ensuite, par les règles de droit commun du droit judiciaire, ainsi qu'il résulte de l'article 62 de la loi précitée du 8 avril 1965 et, au besoin, de l'article 2 du Code judiciaire³⁴.

En conclusion, il est indispensable d'éviter une trop grande variété de règles de procédure en la matière, ce qui accroît au demeurant le risque de lacunes.

Une dispersion de ces règles peut être évitée en tenant compte des ressources nouvelles des articles 387*bis* et 387*ter* du Code civil, lesquels pourraient s'appliquer de manière générale et peut-être rendre inutiles les articles 475*quinquies*, alinéa 3, *in fine*, 475*sexies*, § 4, et 475*septies* du Code civil, proposés par les articles 6, 7 et 8, et, surtout, des règles de

³¹ Par exemple les actuels article 387*bis* et 387*ter* du Code civil.

³² Voir ainsi:
- l'article 44 de cette loi en matière de compétence territoriale;
- l'article 45/1 au sujet de l'acte introductif d'instance;
- l'article 50 concernant les mesures d'investigation et l'enquête sociale;
- l'article 51, § 2, en ce qui concerne la convocation des intéressés, l'alinéa 1er se référant aussi à l'article 931 du Code judiciaire relatif à l'audition du mineur;

- l'article 54*bis* relatif à «l'avocat du mineur»;

- les articles 58 et 61*bis* au sujet de la décision: notification, exécution provisoire d'office mais non automatique, recours, etc.

³³ La seule allusion à une règle de compétence territoriale contenue dans la proposition figure à l'article 1237*bis* du Code judiciaire, proposé par l'article 12, au sujet de la compétence du tribunal de la jeunesse du lieu de la résidence de l'enfant lorsqu'il s'agit de l'homologation de la convention visée à l'article 475*sexies*, § 1er, alinéa 1er, 1°, proposé par l'article 7.

³⁴ Il importe aussi de mentionner la Convention de New York du 20 novembre 1989 relative aux droits de l'enfant et spécialement de son article 12 aux termes duquel:

«1. Les États parties garantissent à l'enfant, qui est capable de discernement le droit d'exprimer librement son opinion sur toute question l'intéressant, les opinions de l'enfant étant dûment prises en considération eu égard à son âge et à son degré de maturité.

2. À cette fin, on donnera notamment à l'enfant la possibilité d'être entendu dans toute procédure judiciaire ou administrative l'intéressant, soit directement, soit par l'intermédiaire d'un représentant ou d'une organisation appropriée, de façon compatible avec les règles de procédure de législation nationale».

Encore que la question soit controversée, il est souvent admis que le droit d'audition du mineur, tel qu'il est organisé par l'article 931, alinéas 3 à 7, du Code judiciaire, est de nature à garantir les droits reconnus à l'enfant par cet article 12 (Bruxelles, 9 février 1999, *J.T.*, 2000, p. 150; *E.J.*, 1999, p. 53 et obs. E. de Kezel, «Over horen van kinderen en procesbekwaamheid»; Anvers, 24 mars 2004, *R.W.*, 2005-2006, p. 1310; Liège, 26 mars 2007, *J.L.M.B.*, p. 1664; voir cependant Liège, 28 avril 2000, *J.L.M.B.*, 2000, p. 1085, et *Act. Dr.*, 2001, p. 349 et obs.).

het Burgerlijk Wetboek voorgesteld bij de artikelen 6, 7 en 8, overbodig zouden worden, en vooral met de regels betreffende geschillen in burgerlijke zaken vervat in de wet van 8 april 1965, door sommige van die regels in voorkomend geval aan te passen, bijvoorbeeld door uitdrukkelijk te verwijzen naar de pleegouders, de homologatie van de overeenkomst, de nadere regels voor het verhoor van de minderjarige, enz. In dat geval zou geen nieuw hoofdstuk in het Gerechtelijk Wetboek hoeven te worden ingevoegd, op voorwaarde dat artikel 1724, 1°, van dat Wetboek inzake bemiddeling³⁵ wordt aangepast.

Er moet worden gezorgd voor samenhang tussen enerzijds de basisregels en de bij het voorstel geplande regels waarbij bevoegdheid wordt verleend aan de jeugdrechtbanken en anderzijds de voormelde huidige procedureregels voor de jeugdrechtbank. Artikel 45 van de genoemde wet van 8 april 1965, dat uit wetgevingstechnisch oogpunt overigens nog grondiger zou moeten worden herzien, biedt niet de nodige duidelijkheid op dat punt.

8. Onder voorbehoud van die belangrijke bedenkingen worden de hierna volgende bijzondere opmerkingen gemaakt.

Bijzondere opmerkingen

Artikel 1

In de mate dient het voorstel nieuwe bevoegdheden verleent aan de jeugdrechtbanken, regelt het een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet en niet als bedoeld in artikel 78 daarvan.

Artikel 2

(Voorgesteld Boek I, titel X, hoofdstuk II*bis*, van het Burgerlijk Wetboek)

Naar analogie van de opschriften van de andere hoofdstukken van Boek I, titel X, van het Burgerlijk Wetboek schrijven men in de Franse versie «Du placement familial» in plaats van «Placement familial».

Een soortgelijke opmerking geldt voor artikel 11 van het voorstel³⁶.

Artikelen 4 en 5

(Voorgestelde artikelen 475*ter* en 475*quater* van het Burgerlijk Wetboek)

1. In zoverre de voorliggende bepalingen niet buiten de bevoegdheid van de federale overheid vallen³⁷, geven ze aanleiding tot de volgende opmerkingen.

³⁵ Artikel 14 van het wetsvoorstel.

³⁶ In de Franse tekst moeten bovendien, in de inleidende zin van artikel 11, de woorden «partie IV» vervangen worden door de woorden «quatrième partie».

³⁷ Zie opmerking nr. 2.3 hierboven over de bevoegdheid van de federale overheid.

contentieux civil contenues dans la loi du 8 avril 1965 en adaptant, au besoin, certaines de ces règles, par exemple en visant expressément les parents d'accueil, l'homologation de la convention, les modalités de l'audition du mineur, etc. En ce cas, il ne serait pas nécessaire d'introduire un nouveau chapitre dans le Code judiciaire, sous la réserve de l'adaptation de l'article 1724, 1°, de ce Code en matière de médiation³⁵.

Il convient d'assurer l'articulation entre, d'une part, les règles de fond et celles attributives de compétence au tribunal de la jeunesse prévues par la proposition et, d'autre part, les actuelles règles de procédure précitées devant le tribunal de la jeunesse. L'article 45 de la loi précitée du 8 avril 1965, qui mérite d'ailleurs plus largement une révision d'ordre légistique, n'apporte pas la nécessaire clarté sur ce point.

8. C'est sous ces importantes réserves que les observations particulières qui suivent sont formulées.

Observations particulières

Article 1er

Dans la mesure où elle confère de nouvelles compétences au tribunaux de la jeunesse, la proposition règle une matière visée à l'article 77 et non à l'article 78 de la Constitution.

Article 2

(Livre premier, titre X, chapitre II*bis*, proposé du Code civil)

Par souci d'harmonisation avec les intitulés des autres chapitres du livre premier, titre X, du Code civil, il y a lieu d'écrire «Du placement familial» et non «Placement familial».

Une observation analogue vaut pour l'article 11 de la proposition³⁶.

Articles 4 et 5

(Articles 475*ter* et 475*quater* proposés du Code civil)

1. Dans la mesure où les dispositions à l'examen n'excèdent pas les compétences de l'autorité fédérale³⁷, elles appellent les observations suivantes.

³⁵ Article 14 de la proposition.

³⁶ Dans le texte français, il convient en outre, dans la phrase introductive de l'article 11, de remplacer «partie IV» par «quatrième partie».

³⁷ Voir plus haut l'observation n° 2.3 sur la compétence de l'autorité fédérale.

2. Zoals hierboven³⁸ is uiteengezet, inzonderheid gelet op het Verdrag van New York van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind, vormt het belang van het kind het basiscriterium in het licht waarvan in rechte de maatregelen moeten worden beoordeeld die ten aanzien van de minderjarigen moeten worden genomen en die, wanneer het gaat om de oorspronkelijke «ouders» of zelfs de pleegouders, aan het recht op eerbiediging van hun gezinsleven moeten worden getoetst.

Bijgevolg rijst de vraag of de wetgever wel bevoegd is om in algemene en zakelijke bewoordingen een regel te stellen zoals die welke wordt voorgesteld bij artikel 4, luidens hetwelk, volgens het voorgestelde artikel 475ter,

«[b]ij elke vrijwillige of gedwongen beslissing tot plaatsing van het kind in een pleeggezin [...] ernaar gestreefd [wordt] het kind zo snel als mogelijk te herenigen met zijn ouders»,

en dit, zonder enig voorbehoud omtrent het belang van het kind.

De wetgever behoort die bepaling opnieuw te onderzoeken, met dien verstande dat de overheidsinstanties die moeten optreden, zelfs als die bepaling zou vervallen, oog zouden moeten hebben voor de bekommernis die aan die bepaling ten grondslag ligt en tegelijk rekening zouden moeten houden met het belang van het kind en het recht op eerbiediging van het gezinsleven van de betrokkenen³⁹. Artikel 475octies, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, voorgesteld bij artikel 9, biedt de betrokken partijen bovendien reeds de mogelijkheid om aan de jeugdrechtbank te vragen dat een einde wordt gemaakt aan de plaatsingsmaatregel, wat dat rechtscollege, na de partijen te hebben gehoord, de mogelijkheid zal bieden om, in het licht van die waarden en de rechten, de meest geschikte oplossing te kiezen.

3. Het voorgestelde artikel 475quater van het Burgerlijk Wetboek maakt, in verband met het belang van het kind, een voorbehoud op de daarin vervatte regel betreffende het behoud van de omgang tussen de oorspronkelijke «ouders» en hun kind. Door dat voorbehoud te beperken tot uitsluitend de gevallen waarin «de belangen van het kind» manifest worden geschonden, wordt echter geen rekening gehouden met alle gevallen waarin die verdere omgang strijdig zou zijn met het belang van de betrokken minderjarige. Vrij vaak overigens kan een dergelijke conclusie slechts na een maatschappelijk onderzoek worden getrokken, in het bijzonder in niet-manifeste gevallen.

2. Comme il a été exposé plus haut³⁸, compte tenu notamment de la Convention de New York du 20 novembre 1989 relative aux droits de l'enfant, l'intérêt de l'enfant constitue le critère fondamental au regard duquel doivent s'apprécier, en droit, les mesures à prendre à l'égard des mineurs d'âge, qu'il convient de confronter, s'agissant des «parents» d'origine, voire des «parents nourriciers», au droit au respect de leur vie familiale.

Il convient dès lors de s'interroger s'il appartient bien au législateur d'énoncer de manière générale et impersonnelle une règle telle que celle proposée par l'article 4, aux termes duquel, selon l'article 475ter proposé,

«[I]ors de toute décision volontaire ou forcée de placement de l'enfant dans une famille d'accueil, on s'efforce de réunir l'enfant et ses parents dans les délais les plus brefs»,

et ce sans la moindre réserve quant à l'intérêt de l'enfant.

Il revient au législateur de réexaminer cette disposition, étant entendu que, même si elle était omise, les autorités appelées à intervenir devraient être attentives au souci qui inspire cette disposition tout en tenant compte de l'intérêt de l'enfant et du droit au respect de la vie familiale des personnes concernées³⁹. L'article 475octies, § 2, du Code civil, proposé par l'article 9, permet en outre déjà aux parties intéressées de demander au tribunal de la jeunesse qu'il soit mis fin à la mesure de placement, ce qui permettra à cette juridiction, après avoir entendu les parties, de prendre la décision la plus opportune au regard de ces valeurs et des droits qu'elles impliquent.

3. L'article 475quater proposé du Code civil, quant à lui, prévoit une réserve, portant sur l'intérêt de l'enfant, à la règle qu'il pose, relative au maintien des relations entre les «parents» d'origine et leur enfant. En limitant cette réserve aux cas dans lesquels il n'y aurait qu'une atteinte manifeste «aux intérêts de l'enfant», il n'est toutefois pas tenu compte de l'ensemble des hypothèses où le maintien de ces relations serait contraire à l'intérêt du mineur concerné. Assez souvent d'ailleurs, ce n'est qu'au terme d'une enquête sociale que pareille conclusion peut être tirée, spécialement dans des cas non manifestes.

³⁸ Zie algemene opmerking nr. 2.

³⁹ Zie ook algemene opmerking nr. 2 over de mogelijkheid om het voorstel aan te vullen met een regeling die het optreden van een «overheid» waarborgt bij een plaatsingsmaatregel.

³⁸ Voir l'observation générale n° 2.

³⁹ Il est également renvoyé à l'observation générale n° 2 quant à l'opportunité de compléter la proposition par un système garantissant l'intervention d'une «autorité» à l'occasion d'une mesure de placement.

Op zijn minst moet het woord «manifest» in de onderzochte bepaling vervallen. Deze opmerking geldt ook voor artikel 475sexies, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, voorgesteld bij artikel 7⁴⁰.

Artikel 6
(Voorgesteld artikel 475quinquies van het Burgerlijk
Wetboek)

1. Ter aanvulling van hetgeen hierboven in de algemene opmerkingen⁴¹ is uiteengezet in verband met deze bepaling en onder dat voorbehoud, dient te worden gewezen op het volgende.

2. Als gevolg van de goedkeuring van de voormelde wet van 18 juli 2006⁴² is de juiste verwijzing in het eerste lid «artikel 374, § 1, tweede lid,» en niet «artikel 374, tweede lid».

3. Gelet inzonderheid op algemene opmerking nr. 1.7, is het niet meer noodzakelijk om, zoals in het derde lid, uitdrukkelijk te bevestigen dat de «ouders» bekleed met het ouderlijk gezag «het recht [behouden] om toezicht uit te oefenen op de opvoeding van het kind», daar een zodanige regel reeds blijkt uit het feit dat deze prerogatieven hen, per hypothese, niet zouden zijn ontnomen door de pleegzorg. Het handhaven van deze bepaling zou bovendien de indruk kunnen wekken dat de rechten van de oorspronkelijke «ouders» beperkt zouden worden tot de aldus opgesomde aspecten, wat, inzonderheid uit het oogpunt van het vierde lid van de bepaling, niet het geval lijkt te zijn⁴³.

Het is daarentegen wel nuttig deze regel te stellen wat ouders betreft die het ouderlijk gezag niet meer uitoefenen. Deze bepaling zou bovendien, ten aanzien van de laatstgenoemden, moeten worden aangevuld om melding te maken van het recht op persoonlijk contact; dat «[enkel] om bijzonder ernstige redenen [kan] worden geweigerd», overeenkomstig artikel 374, § 1, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 7
(Voorgesteld artikel 475sexies van het Burgerlijk Wetboek)

1. De voorgestelde paragraaf 1, eerste lid, 2°, bepaalt dat de pleegouders het tegensprekelijk verzoekschrift slechts kunnen indienen indien zij gedurende een onafgebroken periode van zes maanden voorafgaand aan «de indiening van het verzoekschrift of de ondertekening van de overeenkomst» daadwerkelijk hebben gezorgd voor de huisvesting, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding en de opleiding van het kind.

⁴⁰ Zie in die zin de artikelen 475quinquies, derde lid, 475sexies, § 3, en 475septies van het Burgerlijk Wetboek, voorgesteld bij de artikelen 6, 7 en 8, en artikel 1237ter, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek, voorgesteld bij artikel 13.

⁴¹ Zie inzonderheid algemene opmerkingen nrs. 1.5 tot 1.7.

⁴² Zie algemene opmerking nr. 6.

⁴³ Zie ook algemene opmerking nr. 1.6.

Il convient à tout le moins de supprimer l'adverbe «manifestement» dans la disposition à l'examen. La même observation vaut pour l'article 475sexies, § 2, du Code civil, proposé par l'article 7⁴⁰.

Article 6
(Article 475quinquies proposé du Code civil)

1. En complément de ce qui a été exposé plus haut au sujet de cette disposition dans les observations générales⁴¹ et sous cette réserve, il convient d'attirer l'attention sur ce qui suit.

2. À l'alinéa 1er, à la suite de l'adoption de la loi précitée du 18 juillet 2006⁴², la référence exacte est «article 374, § 1er, alinéa 2», et non «article 374, alinéa 2».

3. Compte tenu notamment de l'observation générale n° 1.7, il n'est plus nécessaire de confirmer de manière expresse, comme à l'alinéa 3, que les «parents» investis de l'autorité parentale «conservernt le droit de surveiller l'éducation de l'enfant», pareille règle résultant déjà du fait que, par hypothèse, ces prerogatives ne leur auraient pas été retirées par le placement familial. Le maintien de cette disposition pourrait en outre laisser à penser que les droits des «parents» d'origine seraient limités aux aspects ainsi énumérés, ce qui, au regard spécialement de l'alinéa 4 de la disposition, ne paraît pas être le cas⁴³.

En revanche, il est utile d'énoncer cette règle en ce qui concerne les parents qui n'exercent plus l'autorité parentale. En outre, à l'égard de ces derniers, la disposition devrait être complétée, semble-t-il, pour mentionner le droit aux relations personnelles, lesquelles, conformément à l'article 374, § 1er, alinéa 4, du Code civil, «ne peuvent être refusées que pour des motifs très graves».

Article 7
(Article 475sexies proposé du Code civil)

1. Le paragraphe 1er, alinéa 1er, 2°, proposé dispose que la requête contradictoire ne peut être introduite par les «parents nourriciers» que s'ils ont effectivement assuré l'hébergement, l'entretien, la surveillance, l'éducation et la formation de l'enfant pendant une période ininterrompue de six mois précédant «l'introduction de la requête ou la signature de la convention».

⁴⁰ Voir, en ce sens, les articles 475quinquies, alinéa 3, 475sexies, § 3, et 475septies du Code civil, proposés par les articles 6, 7 et 8, et l'article 1237ter, alinéa 5, du Code judiciaire, proposé par l'article 13.

⁴¹ Voir spécialement les observations générales nos 1.5 à 1.7.

⁴² Voir l'observation générale n° 6.

⁴³ Voir aussi l'observation générale n° 1.6.

De vermelding van deze voorwaarde, die zowel betrekking heeft op onderdeel 1° als op onderdeel 2° van dit eerste lid, moet opgenomen worden in een afzonderlijk lid, dat het tweede lid wordt, waarbij de verwijzing naar «de ondertekening van de overeenkomst» vóór de verwijzing naar «de indiening van het verzoekschrift» moet komen te staan om de volgorde van deze onderdelen 1° en 2° in acht te nemen.

2. Het voorgestelde artikel 475sexies, § 2, dat betrekking heeft op de tussen de ouders en de pleegouders gesloten overeenkomst⁴⁴, bepaalt in de Franse versie dat de componenten van het ouderlijk gezag aan de pleegouders (kunnen) worden overgedragen, «seuls ou conjointement avec les parents de l'enfant», welke zinsnede trouwens niet voorkomt in de Nederlandse tekst. In het eerste geval wordt de ouders het recht ontnomen om de overgedragen component van ouderlijk gezag uit te oefenen. In het tweede geval is er sprake van gezamenlijke of gedeelde uitoefening van de overgedragen component van het ouderlijk gezag.

De mogelijkheid om te voorzien in het gezamenlijk uitoefenen van sommige attributen van het ouderlijk gezag bestaat alleen in de Franse tekst wat de tussen de ouders en pleegouders gesloten overeenkomst betreft en niet wanneer de beslissing wordt genomen door de jeugdrechtbank. Het is niet duidelijk waarom dat onderscheid wordt gemaakt.

De twee taalversies van het dispositief dienen hoe dan ook met elkaar in overeenstemming te worden gebracht.

Voor het overige wordt verwezen naar algemene opmerking nr. 2.

3. In paragraaf 2 zou de overeenkomst tussen de partijen of de beslissing van de rechter niet alleen mogen bepalen «op welke wijze de ouders persoonlijk contact met het kind onderhouden», maar ook moeten voorzien in praktische regels voor de gezamenlijke uitoefening van de attributen van het ouderlijk gezag.

4. Het lijkt overdreven de overeenkomst, waarvan sprake is in dezelfde paragraaf 2, en waarin verzuimd wordt melding te maken van de «componenten van het ouderlijk gezag [die] aan de pleegouders worden overgedragen, [seuls ou conjointement avec les parents de l'enfant] als niet-ontvankelijk af te doen. Het volstaat in dat geval te bepalen dat de beslissing zal worden uitgesteld.

Het woord «onontvankelijkheid» kan vervangen worden door het woord «uitstel».

5. Paragraaf 5 voorziet onder meer in de mogelijkheid voor de minderjarige om een vordering in te stellen bij de jeugdrechtbank met het oog op het verkrijgen van de wijziging van «de uitoefening van het ouderlijk gezag of van het recht op persoonlijk contact of de betaling van de onkosten» «[w]

⁴⁴ Men schrijve in de tekst «als bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, 1°».

La mention de cette condition, qui concerne tant le 1° que le 2° de cet alinéa 1er, doit faire l'objet d'un alinéa séparé, devant précéder celle à «la signature de la convention» devant précéder celle à «l'introduction de la requête», et ce afin de respecter l'ordre de ces 1° et 2°.

2. L'article 475sexies, § 2, proposé, qui concerne la convention signée entre les parents et les parents d'accueil⁴⁴, dispose dans sa version française que les composantes de l'autorité parentale pourront être transférées aux parents d'accueil «seuls ou conjointement avec les parents de l'enfant» ce dernier membre de phrase n'apparaissait pas dans la version néerlandaise. Dans la première hypothèse, les «parents» seront privés de l'exercice de la composante de l'autorité parentale transférée. Dans la seconde, il y aura exercice conjoint, partagé, de la composante de l'autorité parentale transférée.

La possibilité de prévoir un exercice conjoint de certains attributs de l'autorité parentale n'est prévue, dans le texte français, qu'en ce qui concerne la convention conclue entre les parents et les parents d'accueil et non lorsque la décision est prise par le tribunal de la jeunesse. L'on n'aperçoit pas les raisons de cette différence.

Les deux versions linguistiques du dispositif seront en toute hypothèse harmonisées.

Il est renvoyé pour le surplus à l'observation générale n° 2.

3. Au paragraphe 2, la convention des parties ou la décision du juge ne devrait pas prévoir uniquement «la manière dont les parents entretiennent des contacts personnels avec l'enfant» mais aussi les modalités pratiques de l'exercice conjoint des attributs de l'autorité parentale.

4. Il paraît excessif de sanctionner d'une «irrecevabilité» l'absence de mention, dans la convention dont il est question au même paragraphe 2, des «composantes de l'autorité parentale [qui] seront transférées aux parents nourriciers, seuls ou conjointement avec les parents de l'enfant». Il paraît suffisant de prévoir que, dans une telle hypothèse, il sera sursis à statuer.

Les mots «d'irrecevabilité» peuvent être remplacés par les mots «de surséance».

5. Le paragraphe 5 prévoit notamment la possibilité, pour le mineur, d'introduire une action devant le tribunal de la jeunesse en vue d'obtenir la modification de «l'exercice de l'autorité parentale ou du droit aux relations personnelles ou [du] paiement des frais» «[l]orsque des circonstances nouvelles

⁴⁴ Il convient d'écrire dans le texte «visée au paragraphe 1er, alinéa 1er, 1°».

anneer nieuwe omstandigheden de toestand van de ouders, de pleegouders of het kind ingrijpend wijzigen».

Er wordt niet gepreciseerd of de minderjarige alleen kan optreden, dan wel enkel via een vertegenwoordiger die, in het bedoelde geval, noodzakelijkerwijze niet mag behoren tot de personen wier belangen strijdig kunnen zijn met de zijne, inzonderheid zijn «ouders» of zijn pleegouders. Hoewel in het huidige positief recht of in de jurisprudentiële praktijk gevallen bestaan waarin minderjarigen alleen mogen optreden voor het gerecht, blijven ze uitzonderlijk en betekent zulks niet dat een zodanig vorderingsrecht wordt opengesteld voor elke minderjarige ongeacht zijn leeftijd.

Onder het voorbehoud van hetgeen hierboven is uiteengezet in algemene opmerking nr. 7, dient te worden voorzien in een regeling van de vertegenwoordiging *ad hoc*. Een andere mogelijkheid, die de minderjarige evenwel minder ruimte laat om op te treden, zou erin bestaan aan te nemen dat het vorderingsrecht van de procureur des Konings, waarvan de minderjarige vooraf de uitoefening zou kunnen vragen, volstaat om de belangen van de laatstgenoemde te waarborgen vanuit processueel oogpunt.

Een soortgelijke opmerking geldt *mutatis mutandis* voor artikel 475octies, § 2, eerste lid, 3°, van het Burgerlijk Wetboek, voorgesteld bij artikel 9, daar deze bepaling voorziet in een vorderingsrecht voor elk kind dat twaalf jaar oud is of «in staat is zijn mening te vormen».

Artikel 9

(Voorgesteld artikel 475octies van het Burgerlijk Wetboek)

In de voorgestelde paragraaf 1, 3°, volstaat het te verwijzen naar «adoptie». Indien men beide adoptievormen wenst te preciseren, schrijve men in de Franse versie van de tekst «d'adoption simple ou d'adoption plénière».

Artikel 12

(Voorgesteld artikel 1237bis van het Gerechtelijk Wetboek)

1. Op de derde en vierde regel van de voorgestelde tekst schrijve men «artikel 475sexies, § 1, eerste lid, 1°,».

2. Onder voorbehoud van algemene opmerking nr. 7 dient te worden gewezen op het volgende:

1°) Artikel 1028 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de rechter de vordering onderzoekt en dat hij te dien einde de verzoeker en de tussenkomende partijen in de raadkamer oproept. Overeenkomstig artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek kan de rechter eveneens het kind horen. Het lijkt wenselijk om daarin uitdrukkelijk te voorzien, naar het voorbeeld van artikel 1293, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek in het geval van echtscheiding door onderlinge toestemming.

modifient sensiblement la situation des parents, des parents nourriciers ou de l'enfant».

Il n'est pas précisé si le mineur peut agir seul ou s'il ne peut le faire que par l'intermédiaire d'un représentant qui, dans l'hypothèse visée, devrait être nécessairement différent des personnes dont les intérêts peuvent être en conflit avec les siens, notamment ses «parents» ou ses parents d'accueil. Même s'il existe, dans le droit positif actuel ou dans des pratiques prétorienne, des cas où des mineurs sont admis à agir seuls devant les juridictions, ils restent exceptionnels et ils ne vont pas jusqu'à ouvrir pareil droit d'action à tout mineur indépendamment de son âge.

Sous la réserve de ce qui est exposé plus haut dans l'observation générale n° 7, il convient d'organiser un système de représentation *ad hoc*. Une autre possibilité, plus restrictive toutefois quant aux possibilités d'intervention du mineur, consisterait à considérer que le droit d'action du procureur du Roi, lequel pourrait être préalablement sollicité par le mineur, suffit à garantir les intérêts de ce dernier sur le plan procédural.

La observation analogue vaut, *mutatis mutandis*, pour l'article 475octies, § 2, alinéa 1er, 3°, du Code civil, proposé par l'article 9, cette disposition prévoyant un droit d'action à tout enfant âgé de douze ans ou «en mesure de se forger une opinion».

Article 9

(Article 475octies proposé du Code civil)

Au paragraphe 1er, 3°, proposé, il est suffisant de viser «l'adoption». Si l'on entend préciser les deux types d'adoption, il convient, dans la version française du texte, d'écrire «d'adoption simple ou d'adoption plénière».

Article 12

(Article 1237bis proposé du Code judiciaire)

1. À la troisième ligne du texte proposé, il convient d'écrire «l'article 475sexies, § 1er, alinéa 1er, 1°,».

2. Sous réserve de l'observation générale n° 7, il y a lieu d'attirer l'attention sur ce qui suit:

1°) L'article 1028 du Code judiciaire dispose que le juge vérifie la demande et qu'il peut, à cet effet, convoquer le requérant et les parties intervenantes en chambre du conseil. Conformément à l'article 931 du Code judiciaire, le juge pourra également entendre l'enfant. Il paraît opportun de le prévoir expressément, à l'instar de ce qu'envisage l'article 1293, alinéa 3, du Code judiciaire en cas de divorce par consentement mutuel.

2°) Er dient te worden voorgeschreven dat de overeenkomst wordt toegezonden aan het openbaar ministerie en dat dit zijn advies uitbrengt, naar het voorbeeld van de regeling inzake adoptie⁴⁵ of echtscheiding door onderlinge toestemming⁴⁶.

Artikel 13

(Voorgesteld artikel 1237ter van het Gerechtelijk Wetboek)

1. Onder voorbehoud van algemene opmerking nr. 7, dient te worden gewezen op het volgende:

1°) In het voorgestelde eerste lid wordt het geval beschouwd waarin de pleegouders een tegensprekelijk verzoekschrift indienen «op grond van artikel 475sexies, § 1, tweede lid⁴⁷, 2°, of § 5, of van artikel 475septies van het Burgerlijk Wetboek», voorgesteld bij de artikelen 7 en 8. Daarbij wordt geen rekening gehouden met het feit dat de vordering, waarin paragraaf 5 van het bij artikel 7 voorgestelde artikel 475sexies van het Burgerlijk Wetboek voorziet, kan worden ingesteld door de pleegouders, maar ook door de «ouders» en zelfs door het kind⁴⁸.

2°) Het eerste lid bepaalt *in fine*: «De minderjarige die hierom verzoekt, wordt steeds gehoord». Deze precisering komt niet voor in artikel 931, noch in artikel 1231-10 van het Gerechtelijk Wetboek.

2. In het voorgestelde derde lid is het verkieslijk te schrijven dat de stafhouder, in plaats van «de Orde van advocaten», door de griffie op de hoogte wordt gebracht van het indienen van het verzoekschrift en die «ambtshalve een advocaat aanduidt ter behartiging van de behangen van de minderjarige [...]».

3. Gelet op de waarden die op het spel staan en die de openbare orde, het belang van het kind en het recht op eerbiediging van het gezinsleven aan de orde stellen⁴⁹ en gelet op de bij de balie geldende plichtenleer, rijzen er vragen in verband met de opportuniteit van de regel waarin het derde lid, *in fine*, voorziet; daarin wordt de rechtshulp aan minderjarigen niet uitsluitend in handen gelegd van advocaten, ook al wordt bepaald dat de vertrouwenspersoon die de minderjarige bijstaat «onafhankelijk [moet zijn] van de partijen in het geding».

Deze bepaling moet worden herzien.

4. Het vijfde lid geeft uitdrukking aan een regel van materieel recht, aangezien wordt verwezen naar «het belang van het kind» en «het recht van diens ouders op eerbiediging van [het] gezinsleven»; die regel zou beter op zijn plaats zijn in het Burgerlijk Wetboek dan in het Gerechtelijk Wetboek.

⁴⁵ Artikelen 1231-5 en 1231-7 van het Gerechtelijk Wetboek.

⁴⁶ Artikelen 1288ter en 1289ter van het Gerechtelijk Wetboek.

⁴⁷ Het gaat in feite om het eerste lid.

⁴⁸ Zie wat dat laatste punt betreft, opmerking nr. 5 over artikel 7 van het voorstel.

⁴⁹ Zie algemene opmerking nr. 2.

2°) Il y a lieu de prévoir la communication de la convention au ministère public et l'avis de celui-ci, à l'instar de ce qui se fait en matière d'adoption⁴⁵ ou de divorce par consentement mutuel⁴⁶.

Article 13

(Article 1237ter proposé du Code judiciaire)

1. Sous réserve de l'observation générale n° 7, il y a lieu d'attirer l'attention sur ce qui suit:

1°) L'alinéa 1er proposé considère l'hypothèse où les parents d'accueil introduisent une requête contradictoire sur la base de «l'article 475sexies, § 1er, alinéa 2⁴⁷, 2°,» ou § 5, ou de l'article 475septies du Code civil, proposés par les articles 7 et 8. Ce faisant, il n'est pas tenu compte de ce que l'action prévue au paragraphe 5 de l'article 475sexies du Code civil, proposé par l'article 7, peut être introduite par les «parents nourriciers» mais aussi par les «parents» et même par l'enfant⁴⁸.

2°) L'alinéa 1er, dispose, *in fine*, que «[l]e mineur qui en fait la demande est toujours entendu». Cette dernière précision ne figure ni à l'article 931 ni à l'article 1231-10 du Code judiciaire.

2. À l'alinéa 3 proposé, il est préférable d'écrire que c'est le bâtonnier, plutôt que «l'Ordre des avocats», qui est prévenu par le greffe de l'introduction de la requête et qui «désigne d'office un avocat en vue d'assurer la défense des intérêts du mineur [...]».

3. Compte tenu des valeurs en jeu, qui mettent en cause l'ordre public, l'intérêt de l'enfant et le droit au respect de la vie familiale⁴⁹ et compte tenu de la déontologie en vigueur au barreau, on peut s'interroger sur l'opportunité de la règle prévue à l'alinéa 3, *in fine*, qui ne pas réserve pas aux avocats l'assistance en justice des mineurs, même s'il est prévu que la personne de confiance assistant le mineur doive être «indépendante des parties à la cause».

Cette disposition sera réexaminée.

4. L'alinéa 5 exprime une règle de fond, s'agissant de la référence à «l'intérêt de l'enfant» et «le droit de ses parents au respect de [a] vie familiale», qui trouverait mieux sa place dans le Code civil que dans le Code judiciaire.

⁴⁵ Articles 1231-5 et 1231-7 du Code judiciaire.

⁴⁶ Articles 1288ter et 1289ter du Code judiciaire.

⁴⁷ Il s'agit, en réalité, de l'alinéa 1er.

⁴⁸ Voir sur ce dernier point l'observation n° 5 faite sur l'article 7 de la proposition.

⁴⁹ Voir l'observation générale n° 2.

Slotopmerkingen

1. Het voorstel strekt ertoe een einde te maken aan de pleegvoogdij als rechtsinstelling.

Er dient te worden voorzien in een overgangsbepaling die voor de betrokken personen de overgang organiseert van die regeling naar de ontworpen regeling van de pleegzorg.

Naargelang van het gevolg dat zal worden gegeven aan algemene opmerking nr. 2.2, zou het eveneens noodzakelijk kunnen zijn overgangsbepalingen in overweging te nemen wat betreft het gehele statuut of een gedeelte ervan dat geldt inzake de voogdij over de kinderen die thans wordt geregeld in hoofdstuk IV, afdeling 2, van de wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

2. Belangrijke burgerrechtelijke instellingen moeten in verband worden gebracht met die van het ouderlijk gezag.

Zulks is bij voorbeeld het geval voor:

– de regel luidens welke de verplichtingen ontstaan uit de aanwezigheid van kinderen uit het huwelijk, vallen onder de «lasten van het huwelijk» en de verdeling van die lasten onder de echtgenoten, ook indien de ouders gescheiden zijn of het huwelijk eventueel ontbonden is⁵⁰;

– de buitencontractuele burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de vader en de moeder voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen, bepaald in de artikelen 1384, eerste en tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

Aangezien het voorstel voorziet in de overheveling van mogelijk belangrijke aspecten van dit gezag⁵¹, staat het aan de wetgever te onderzoeken of het niet wenselijk zou zijn deze kwesties zelf te regelen in plaats van ze over te laten aan de rechtspraak. De vraag rijst onder meer of zulks de bedoeling is wat de overheveling betreft van de lasten van het huwelijk door in artikel 475*sexies*, § 1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, voorgesteld bij artikel 7, te verwijzen naar de artikelen 373 tot 387*bis*⁵² van het Burgerlijk Wetboek; de wetgever zou een nieuw en vollediger onderzoek moeten wijden aan deze kwestie.

⁵⁰ Zie onder meer de artikelen 221 en volgende, 302 en 373 en volgende van het Burgerlijk Wetboek.

⁵¹ Zie inzonderheid artikel 475*sexies* van het Burgerlijk Wetboek, voorgesteld bij artikel 7. Er wordt op dat punt eveneens verwezen naar algemene opmerking nr. 1.

⁵² Lees: «tot 387*ter*».

Observations finales

1. La proposition tend à mettre fin à l'institution de la tutelle officieuse.

Il convient de prévoir une disposition transitoire organisant, pour les personnes concernées, le passage de ce régime à celui, envisagé, du placement familial.

Selon les suites qui seront données à l'observation générale n° 2.2, il pourrait être également nécessaire d'envisager des dispositions transitoires en ce qui concerne tout ou partie du statut qui s'attache à la tutelle des enfants organisée actuellement par le chapitre IV, section 2, de la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale.

2. D'importantes institutions du droit civil doivent être mises en rapport avec celle de l'autorité parentale.

Tel est le cas par exemple:

– de la règle selon laquelle les obligations nées de la présence d'enfants issus du mariage relèvent des «charges du mariage» et de la répartition de ces charges entre les époux, en ce compris en cas de séparation des parents ou de dissolution éventuelle du mariage⁵⁰;

– en ce qui concerne la responsabilité civile extra-contractuelle des père et mère du dommage causé par leurs enfants mineurs, prévue par les articles 1384, alinéas 1er et 2, du Code civil.

Comme la proposition envisage le transfert d'aspects, pouvant être importants, de cette autorité⁵¹, il appartient au législateur d'examiner si, plutôt que d'abandonner ces questions à la jurisprudence, il ne lui paraît pas opportun de les régler lui-même. La question se pose notamment de savoir si telle est l'intention poursuivie en ce qui concerne le transfert des charges du mariage par le renvoi aux articles 373 à 387*bis*⁵² du Code civil effectué à l'article 475*sexies*, § 1er, alinéa 2, du Code civil, proposé par l'article 7; cette question devrait être réexaminée de manière plus complète par le législateur.

⁵⁰ Voir notamment les articles 221 et suivants, 302 et 373 et suivants du Code civil.

⁵¹ Voir tout spécialement l'article 475*sexies* du Code civil, proposé par l'article 7. Il est renvoyé également sur ce point à l'observation générale n° 1.

⁵² Lire «à 387*ter*».

De verenigde kamers waren samengesteld uit:

de Heren

R. Andersen, eerste voorzitter van
de Raad van State,

P. Lewalle,
J. Baert,
J. Smets,
P. Vandernoot,
E. Brewaeys, staatsraden,

M. Tison, assessoren van de
G. de Leval, afdeling wetgeving,

De dames

A. Beckers-Weckx,

C. Gigot, griffier.

De verslagen werden uitgebracht door de HH. A. Lefebvre,
eerste auditeur en B. Steen, auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse
tekst werd nagezien onder toezicht van de H. P. Vandernoot.

De griffier,

A. Beckers-Weckx

De eerste voorzitter,

R. Andersen

Les chambres réunies étaient composées comme suit:

Messieurs

R. Andersen, premier président
du Conseil d'État,

P. Lewalle,
J. Baert,
J. Smets,
P. Vandernoot,
E. Brewaeys,

M. Tison,
G. de Leval, conseillers d'État,

Mesdames

A. Beckers-Weckx,

C. Gigot, greffier,

Les rapports ont été rédigés par M. A. Lefebvre, premier
auditeur et B. Steen, auditeur.

La concordance entre la version française et la version néer-
landaise a été vérifiée sous le contrôle de M. P. Vandernoot.

Le greffier,

A. Beckers-Weckx

Le premier président,

R. Andersen